

Vliv rekreačních středisek na upevňování kondice zaměstnanců VS ČR

Pavel Drbal

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavel Drbal**
Osobní číslo: **H138016**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Vliv rekreačních středisek na upevňování kondice zaměstnanců VS ČR**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím práce bude práce zaměřena:

- na vliv prizonizace na příslušníky VS ČR;
- na možnosti eliminace vlivu vězeňského prostředí;
- na rehabilitaci příslušníků VS ČR.

Součástí práce bude sociologický výzkum zaměřený na funkce a využití rehabilitačních středisek VS ČR.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Fábry, A. Penológia. Bratislava: Univerzita Komenského, 2000. ISBN 80-7160-140-3.

Hála, J. Teorie a praxe vězeňství. České Budějovice: JU, 1999.

Jůzl, M. Penitenciariстика a penologie. Brno: IMS Brno, 2012. ISBN 978-80-87182-24-6.

Sochůrek, J. Kapitoly z penologie I. Liberec: TU, 2007. ISBN 978-80-7372-203-6.

Sochůrek, J. Kapitoly z penologie II. Liberec: TU, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

4. prosince 2015

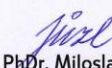
Termín odevzdání bakalářské práce:

29. dubna 2016

Ve Zlíně dne 4. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně

11. 4. 2016

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce zkoumá možnosti upevnování a zvyšování psychické i fyzické kondice u pracovníků Vězeňské služby České republiky s preferencí příslušníků vězeňské služby v uniformě. Problematika je popisována v několika liniích, především se však orientuje na zotavovny Vězeňské služby České republiky, v nichž probíhají rehabilitace – ozdravné pobyty vyplývající ze zákona č. 361/2003 Sb., který péči o příslušníky upravuje.

Praktická část je prezentací výzkumu kvalitativního charakteru, jímž autor sleduje možnosti a nabídku zotavoven při upevnování fyzické i psychické kondice příslušníků. Jako výzkumná metoda je použita metoda rozhovoru s řediteli tří funkčních zotavoven o vnitřních a vnějších podmínkách vedoucích k uspokojování duševního a tělesného stavu příslušníků Vězeňské služby České republiky. Výstupem výzkumu je zjištění, že péče o příslušníky je nadstandardní.

Klíčová slova: psychická kondice, fyzická kondice, příslušník vězeňské služby, rekreace, rehabilitace, zotavovna.

ABSTRACT

The bachelor thesis examines options of reinforcing and improving mental and physical condition of prison service employees in the Czech Republic, mainly of prison service employees in uniforms. This issue is described in several lines, however, it is primarily focused on convalescent homes of prison service in the Czech Republic, where rehabilitation takes place - recovery stay following from the law no. 361/2003 Sb., which adjusts the care for prison service employees.

The practical part introduces the qualitative research, where the author pursues options and supply of convalescent homes to reinforce physical and mental condition of prison service employees. As a research method the author used method of the interview with the directors of three working convalescent homes about internal and external conditions leading to satisfying mental and physical condition of prison service employees in the Czech Republic. As a result of the research the author found out that the care for prison service employees is above standard.

Keywords: mental condition, physical condition, prison service employee, recreation, rehabilitation, convalescent home

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. za velmi cenné rady, připomínky a užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při vypracování mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR	12
1.1 CHARAKTERISTIKA VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR.....	12
1.2 ÚKOLY VĚZEŇSKÉ SLUŽBY	18
1.3 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA	19
1.4 PRIZONIZACE A KONTRAPRIZONIZACE.....	20
2 PÉČE O ZAMĚSTNANCE VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR	29
2.1 ZÁKON Č. 361/2003 SB. A JEHO INTERPRETACE.....	30
2.1.1 Podmínky výkonu služby- část šestá.....	30
2.1.2 Wolfova zpráva	44
II PRAKTICKÁ ČÁST	47
3 VÝZKUM, PODSTATA A CÍLE PEDAGOGICKÉHO VÝZKUMU	48
3.1 FILOZOFICKÉ ZÁKLADY VÝZKUMU KVANTITATIVNÍHO A KVALITATIVNÍHO	49
3.2 VÝZKUM KVANTITATIVNÍ.....	50
3.3 VÝZKUM KVALITATIVNÍ.....	51
3.4 HLAVNÍ VÝZKUMNÝ CÍL	52
3.5 METODY SBĚRU A ANALÝZY DAT	52
3.6 ROZHOVORY	54
3.6.1 Ředitel Zotavovny Praha-Květnice	54
3.6.2 Ředitelka Zotavovny Pracov	57
3.6.3 Ředitelka Zotavovny Přední Labská	63
3.7 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU.....	67
3.8 SHRNUÍ.....	72
4 ZÁVĚR	74
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	76
SEZNAM TABULEK	78
SEZNAM GRAFŮ	79

ÚVOD

Mark Twain kdysi prohlásil: „Neznám horší práci, než je sběrač mrtvol a bachař.“ Tato památná věta předurčila na dlouhou dobu postavení zaměstnance ve vězeňství na jedno z nejspodnějších míst v hierarchii lidských povolání. Přitom však jde o jedno z nejnáročnějších zaměstnání, jaké si umí představit pouze ten, kdo ve věznici sloužil.

Podle zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky ve znění pozdějších předpisů se Vězeňská služba České republiky¹ dělí na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu. Všechny uvedené složky pracovníků ve vězeňství jsou masivně ovlivňovány vězeňským prostředím a samotnými vězni, zejména ovlivňují psychiku člověka, ale i jeho fyzickou stránku. Největšímu tlaku jsou vystaveni dozorcí, vychovatelé, strážní a eskortní služba, pak specialisté (psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník), tj. všichni ti, kteří přijdou do styku s vězni. Pak samozřejmě všechny řídicí funkce včetně ředitele věznice, jenž se ocitá v presu z několika stran.

Proto není divu, že uvedené pozice ve vězeňské službě trpí předčasným vysílením psychickým i fyzickým, oslabením, vyhořením, opotřebením a vyčerpáním. V Anglii se pracovníci ve vězeňství proto často ve funkcích „točí“, v nejtěžších pozicích cca po 4 až 7 letech. Tak to fungovalo svého času i v nejtěžším českém žaláři, ve Valdicích, na tzv. zotřené izolaci. Ale to už je minulost. V současné době ze zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů vyplývá pro příslušníky v ozbrojených sborech jakási povinná čtrnáctidenní rehabilitace, během níž si příslušník pod péčí lékařů a terapeutů dává do pořádku své „pocuchané“ nervy a fyzickou kondici. Obvykle se tak děje v tzv. zotavovnách VS ČR. V současné době jsou tři: Zotavovna Praha- Květnice, Zotavovna Přední Labská v Krkonoších a „rodinné stříbro“ VS ČR, Zotavovna Pracov v jižních Čechách nedaleko Tábora. Příslušníci VS ČR zde mají možnost kromě nařízených rehabilitačních procedur aktivně využívat volný čas formou sportování, vycházek, četby, besed, přednášek apod. Zaměstnanci pak nabydou nové síly pro svou náročnou psychickou práci. Civilní zaměstnanci tuto možnost sice mají také, ale volno na svou rehabilitaci si musí hradit z tzv. řádné dovolené. Přitom náročnost jejich práce při zacházení s vězni je stejná, ne-li náročnější než u příslušníků VS ČR.

¹ Dále v textu budu používat VS ČR.

Když před více než patnácti lety unikl z tehdy nejpřísněji střeženého vězení v České republice, Mírova, novodobý zločinec Babinský, Jiří Kajínek, vyvolalo to ve společnosti řadu velkých polemik, dohadů, sankcí a opatření. Z důvodů řady pochybení v mírovské věznici byl odvolán ze své funkce tehdejší ředitel, PhDr. Milan Kohoutek (1950 - 2004). Ten po této kauze odešel po čtyřech letech dobrovolně ze světa. Mnoho nevyjasněných otázek však zůstává dodnes, i když byl o Kajínkovi natočen v roce 2010 stejnojmenný film.

Jako jedno z nejdůležitějších opatření vedení VS ČR bylo v té době zvýšení nároků na odbornou připravenost a ostrých školních střeleb, zvýšení psychické odolnosti příslušníků vůči vězeňskému prostředí a zejména větší fyzická připravenost příslušníků VS ČR bez rozdílu věku a pohlaví. Tj. plnění předepsaných limitů jak u mužů, tak u žen, mladých i starších, neboť připravovaný zákon o služebním poměru č. 361/2003 Sb. posunul hranici odchodu do důchodu u příslušníků silových složek do šedesáti pěti let. Neobstojí proto názor, jak se tehdy ironicky uvádělo: „Kajínku, počkej, neutíkej tolik, mám už šedesát roků a musím tě chytit!“

Vedení VS ČR tehdy uložilo Institutu vzdělávání, aby se soustředil zejména na speciální přípravu. Tato příprava obnáší přípravu střeleckou, sebeobranu, prvky vojenské přípravy v základní odborné přípravě, soustavu relaxačních a tělesnou kondici zvyšujících kurzů pro všechny příslušné funkce ve VS ČR od ředitelů věznic počínaje, strážným konče. Pamatováno bylo při tom i na občanské zaměstnance, kteří svým způsobem se starali o vnitřní bezpečnost věznice. Institut vzdělávání VS ČR se zhostil svého úkolu velmi dobře a vytvořil v programu celoživotního vzdělávání strukturu kurzů zachycujících všechny funkce ve VS ČR. Kromě toho probíhala paralelně fyzická příprava a její prověrky na věznicích. V neposlední řadě se na zvyšování fyzické úrovně a psychické odolnosti podílely a podílejí Zotavovny – rekreační zařízení VS ČR, které však pracují v jiném režimu, přitom však velmi efektivně.

Cílem bakalářské práce bude posoudit účinnost upevňování fyzické a psychické kondice příslušníků VS ČR prostřednictvím rekreačních středisek vězeňské služby (a ministerstva spravedlnosti), tj. Zotavovny Praha-Květnice, Pracov (jižní Čechy) a Přední Labská (Krkonoše). Práce je členěna do dvou částí – teoretické a praktické. V teoretické části bude čtenář seznámen s příčinami negativně ovlivňujícími fyzickou i psychickou připravenost příslušníka VS ČR, zejména s pojmem prizonizace a historií profesní přípravy příslušníků (dozorců, strážných apod.) v oblasti odolnosti vůči těmto negativním jevům. Těm jsou

příslušníci denně vystaveni ať ze strany odsouzených, a přiznejme si, i ze strany nadřízených. Do toho pronikají rodinné problémy, sociální a finanční, takže není divu, že příslušníci podrobeni permanentnímu stresu buď profesně selhávají, nebo opouštějí státní službu. Jádrem praktické části bude výzkum kvalitativního charakteru založenému na rozhovorech s řediteli rekreačních zařízení VS ČR. Cílem je na základě těchto rozhovorů posoudit vliv a efektivitu těchto zotavoven na upevňování, případně zvyšování fyzické i psychické kondice příslušníků. Také zjistit jaké k tomu slouží prostředky a jak jsou využívány možnosti relaxační nabídky zotavoven. Autor bakalářské práce je přesvědčen, že již neplatí v současnosti aktuální výrok Marka Twaina o nejhorším povolání po sběrači mrtvol, a tím byl podle něho „bachař“. Doby, kdy příslušníci po směně „relaxovali“ po hospodách, a v pivním radikalismu kádrovali až do úrovně ředitele věznice, jsou minulostí. Jak v roce 2006 prohlásil odcházející ředitel severomoravské věznice: „Na mé místo může z fleku nastoupit třicet nových ředitelů.“

Dnešní příslušníci změnilí životní styl, věnují se sportu, sebevzdělávání a dalšímu studiu, což lze hodnotit jako nejlepší cestu ke zvyšování fyzické i psychické kondice v tak náročném povolání, jakým je příslušník VS ČR, který musí denně čelit neustálým tlakům vězňů, a tudíž neutuchajícím stresům.

Dílním cílem bakalářské práce bude zjistit, jaké možnosti rehabilitace skýtají současná rekreační zařízení VS ČR, zda je péče o zdraví zaměstnanců vězeňské služby dostatečná a zda jsou zaměstnanci s touto péčí spokojeni, a to jak příslušníci, tak civilní zaměstnanci. Z práce by měly vyplynout návrhy na další opatření vedoucí ke zvýšení duševní i fyzické kondice všech zaměstnanců VS ČR.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR

Tato kapitola bude uvedením do problematiky VS ČR. Důraz bude kladen na charakteristiku, úkoly a organizační strukturu VS ČR.

1.1 Charakteristika Vězeňské služby ČR

VS ČR má hlubokou tradici. Účelem bakalářské práce však není reminiscence do minulosti, ale zajištění jejích úkolů v současnosti a blízké budoucnosti – podle nové koncepce stanovené ministerstvem spravedlnosti až do roku 2025. Připomeňme si však ve zkratce, jak se rozvíjelo české vězeňství po roce 1989. Nejlépe je charakterizuje dr. Aleš Kýr (1947), významný český penitenciarista a historik, ve svém znamenitém pojednání Památník Pankrác (1999).

Poslední, 9. kapitola, je ve znamení snah o změny českého vězeňství, všeobecně nazývaném transformace českého vězeňství, jež dr. Kýr označuje výstižněji jako Reformní úsilí ve vězeňství:

„Na základě vnitropolitických změn v Československé socialistické republice po 17. 11. 1989 dochází k obnově demokratického státu v čele s novým prezidentem Václavem Havlem, signatářem Charty 77, který byl také politickým vězňem. V lednu 1990 vyhláší prezident republiky rozsáhlou amnestii, v jejímž důsledku zůstalo ve vězeňských zařízeních z přibližně 23 tisíc vězňů jen 6 tisíc. Této amnestii předcházelo propuštění 50 politických vězňů již v prosinci 1989.

Pachatelé závažných násilných trestných činů, jichž se amnestie netýkala, se nespokojili se svou situací a pokoušeli se svobodu vynutit prostřednictvím hromadných protestních akcí a vzpour, které se lavinovitě šířily ve věznicích a nápravně výchovných ústavech na území celého státu. Nejzávažnější vězeňská vzpoura proběhla v nápravně výchovném ústavu Leopoldov na Slovensku. K jejímu potlačení musela být nasazena speciální bezpečnostní jednotka a početná asistence z řad příslušníků Sboru nápravné výchovy Slovenské republiky. Při potlačování vzpoury došlo k úmrtí jednoho odsouzeného a celá řada zranění se vyskytla na straně odsouzených i zakročujících příslušníků. Po vzpouře bylo 300 odsouzených dočasně umístěno v nápravně výchovném ústavu Kuřim, který se nachází na Moravě. Tímto opatřením bylo usnadněno obnovení činnosti nápravně výchovného ústavu v Leopoldově, který byl zčásti zničen požárem úmyslně založeným

vzbouřenci. Také se předešlo možnému propuknutí vzpour, pokud by byli vzbouřenci umístěni v jiných vězeňských zařízeních na Slovensku.

V červnu 1990 byly zahájeny první prověrky odborné a morální způsobilosti příslušníků Sboru nápravné výchovy, které prováděly odborné komise vytvářené zejména z řad bývalých politických vězňů a členů Občanského fóra. Prověrky byly ukončeny v závěru roku 1991 a v jejich průběhu bylo prověřeno přibližně 5 500 příslušníků Sboru nápravné výchovy, z nichž jen 400 bylo shledáno nezpůsobilými pro výkon služby ve vězeňství. Další 1000 příslušníků bylo uvolněno ze služebního poměru pro nesložení nové služební přísahy nebo z jiných důvodů na vlastní žádost.

V letech 1991 až 1992 byla ředitelstvím Sboru nápravné výchovy vypracována Koncepce rozvoje vězeňství v České republice v duchu Evropských vězeňských pravidel, která byla doporučena k realizaci právním expertem Rady Evropy. Nezbytné reformní kroky k postupnému uvádění koncepce do vězeňské praxe byly odvozeny z přehodnocení vývoje českého vězeňství v letech 1945 až 1989, zejména z poznání podmínek a příčin všech deformačních vlivů. V první řadě šlo o depolitizaci vězeňství, které se v minulosti stalo obávaným mocenským nástrojem k prosazování zájmů jedné politické strany. Nezbytným krokem byla též demilitarizace vězeňství ve smyslu odstranění zbytečných militantních prvků při zacházení s vězni. S tím souvisel i další krok v podobě decentralizace vězeňství s cílem posílit pravomoci ředitelů vězeňských zařízení a neméně významným krokem se stalo vytváření předpokladů k celkové humanizaci vězeňského systému.

Dnem 1. 1. 1993 vznikla VS ČR na základě zákona č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážní České republiky. Podle tohoto zákona jsou ve vězeňství tři skupiny zaměstnanců: vězeňská stráž (zajišťuje strážní, dozorní a eskortní službu), justiční stráž (zajišťuje ochranu soudů a ministerstva spravedlnosti) a správní služba (zajišťuje odbornou činnost v oblasti zacházení s vězni, zdravotnictví, administrativního, ekonomického a technického zabezpečení). Podmínky výkonu vazby, zejména práva a povinnosti obviněných, byly upraveny zákonem č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby. Výkon trestu odnětí svobody byl upraven zákonem č. 294/1993 Sb., který je již osmou novelou zákona č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Podstatnou změnou bylo nahrazení tří nápravně výchovných skupin čtyřmi typy věznic: s dohledem, s dozorem, s ostrahou a zvýšenou ostrahou.

VS ČR má k dispozici celkem 35 vazebních věznic a věznic, z toho 2 speciální zařízení pro mladistvé (Opava, Všehrdy), dvě pro ženy (Pardubice, Praha-Řepy) a dále 3 vězeňské nemocnice (Praha, Brno, Ostrov). Z důvodu permanentní přeplněnosti je ve většině vězeňských zařízení zabezpečován výkon vazby i trestu odnětí svobody. Základními organizačními články jsou vazební věznice a věznice, které jsou centrálně řízeny generálním ředitelem VS ČR. Za vězeňství odpovídá ze zákona ministr spravedlnosti.

Vnější kontrolu vězeňství vykonávají poslanci Parlamentu České republiky z podvýboru pro vězeňství, který byl zřízen při Výboru pro obranu a bezpečnost. Na základě příslušných mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, náleží kontrolní pravomoci Evropskému výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) a Výboru proti mučení při Organizaci spojených národů (CAT).

Trest smrti byl zrušen v roce 1990 zákonem č. 175 a od té doby nejprísnějším trestem zůstává doživotní trest, který k 31. 3. 1999 vykonávalo 15 odsouzených. K témuž datu činil celkový počet vězňů 23 149 osob, z toho 7 237 obviněných a 15 912 odsouzených“ (Kýr, 1999, s. 61).

Čtenáře zajisté napadne, zda poslední etapy v podání dr. Kýra nejsou příliš zpolitizované, neboť podle penitenciárních odborníků politika a emoce do vězeňství nepatří. Kýr však chtěl poukázat na skutečnost, že po druhé světové válce české vězeňství zpolitizováno výrazně bylo na základě „třídního přístupu“ jediné strany. Ač to vypadá protichůdně, stejně do transformace našeho vězeňství po roce 1989 promluvila politika opět, aby se chyby napravily nejprve především politicky. Tato setrvačnost bohužel setrvává dodnes, kdy vězeňská služba je již dávno transformována a sama ví nejlépe, jak si se svými problémy poradit. Bez politických zásahů se občas neobejde, pokud se týká ekonomických otázek. Vnitřní záležitosti je však schopna si se svými odborníky pojmenovat sama a rovněž je i vyřešit.

Kýr však končí své pojednání rokem 1993, kdy se do té doby od roku 1989 vše podstatné odehrálo. Od té doby se v českém vězeňství mnohé změnilo, neboť uplynulo neuvěřitelných 23 let. Vystřídalo se na 20 ministrů spravedlnosti a o polovinu méně generálních ředitelů vězeňské služby, což obnáší něco přes dva roky řízení VS ČR.

Seznam ministrů spravedlnosti České republiky představuje chronologický přehled osob, členů vlády České republiky, působících v tomto úřadu (Wikipedie, staženo 22. 3. 2015).

V rámci Československé federace

Tab. 1 Seznam ministrů spravedlnosti v rámci Československé federace

Pořadí	ministr	strana	funkční období od - do
1.	Václav Hrabal	ČSS	8. ledna – 29. září1969
2.	Jan Němec	KSČ	29. září1969 – 18. června1981
3.	Antonín Kašpar	KSČ	18. června1981 – 5. prosince1989
4.	Dagmar Burešová	OF	5. prosince1989 – 29. června1990
5.	Leon Richter	OF	29. června1990 – 24. ledna1992
6.	Jiří Novák	ODS	24. ledna1992 – 2. července1992

Zdroj: Wikipedie, 2015

V rámci samostatné republiky

Tab. 2 Seznam ministrů spravedlnosti v rámci samostatné republiky

Pořadí	ministr	strana	funkční období od - do
1.	Jiří Novák	ODS	2. července 1992 – 4. července 1996
2.	Jan Kalvoda	ODA	4. července 1996 – 7. ledna 1997
3.	Vlasta Parkanová	ODA	7. ledna 1997 – 17. července 1998
4.	Pavel Rychetský		22. července 1998 – 31. července 1998 17. října 2000 – 2. února 2001
5.	Otakar Motejl	ČSSD	1. srpna 1998 – 16. října 2000
6.	Jaroslav Bureš	ČSSD	2. února 2001 – 15. července 2002
7.	Pavel Rychetský	ČSSD	15. července 2002 – 5. srpna 2003
8.	Vladimír Špidla		6. srpna 2003 – 16. září 2003
9.	Karel Čermák	ČSSD	16. září 2003 – 30. června 2004
10.	Vladimír Špidla		30. června 2004 – 4. srpna 2004
11.	Pavel Němec	US-DEU	4. srpna 2004 – 25. dubna 2005 25. dubna 2005 – 4. září 2006
12.	Jiří Pospíšil	ODS	4. září 2006 – 8. května 2009
13.	Daniela Kovářová	nestraníček	8. května 2009 – 13. července 2010
14.	Jiří Pospíšil	ODS	13. července 2010 – 27. června 2012
15.	Pavel Blažek	ODS	3. července 2012 – 10. července 2013
16.	Marie Benešová	nestraníček	10. července 2013 – 29. ledna 2014
17.	Helena Válková	ANO	29. ledna 2014 – 1. března 2015
18.	Robert Pelikán	nestraníček	12. března 2015

Zdroj: Wikipedie, 2015

Náčelníci SNV a generální ředitelé Vězeňské služby ČR 1989 – 2015: (Jůzl, 2015, s. 62)

1. JUDr. Jaroslav Konečný (1932-2012)	1983 - 1990
2. JUDr. Mirko Huleja (1923-2009)	1990 - 1990
3. JUDr. Zdeněk Karabec, CSc. (1932)	1990 - 1995
4. PaedDr. Jiří Malý (1946)	1995 - 1999
5. Mgr. Kamila Meclová (1948)	2000 - 2005
6. PhDr. Luděk Kula (1965)	2005 - 2010
7. PhDr. Jiří Tregler (1957)	2010 - 2012
8. Mgr. Petr Dohnal (1971)	2012 - 2014
9. PhDr. Pavel Ondrášek (1971)	2014 - 2015
10. Mgr. Petr Dohnal	2015 – doposud

Vzhledem k tomu, že téma bakalářské práce je zaměřeno na upevňování kondice zaměstnanců VS ČR prostřednictvím rekreačních středisek VS ČR, nebude popisována role vězeňské služby, její poslání, úkoly a význam pro společnost, ale možnosti, které vězeňská služba má a které vedou ke splnění tohoto cíle - upevňování psychické i fyzické kondice vězeňského personálu. Úvodem však základní informace jsou na místě.

VS ČR byla zřízena zákonem České národní rady č. 555/1992 Sb. o vězeňské a justiční strážce České republiky, s účinností od 1. ledna 1993. Hospodaří s majetkem státu a je jeho samostatnou účetní jednotkou. Spravuje a střeží 35 vězeňských zařízení, z toho 11 vazebních věznic a 24 věznic, které se podle způsobu vnějšího střežení a zajištění bezpečnosti člení do čtyř základních typů:

- S dohledem.
- S dozorem.
- S ostrahou.
- Se zvýšenou ostrahou.

Vedle základních typů věznic jsou v České republice zvláštní věznice pro mladistvé (Všehrady) a pro matky s dětmi (Světlá nad Sázavou). V rámci jedné věznice mohou být zřízena oddělení různých typů, pokud tím není ohrožen účel výkonu trestu.

Ve VS ČR pracuje cca 11 000 zaměstnanců, z toho jsou dvě třetiny příslušníci vězeňské a justiční stráž. Stav vězňů k 26. 2. 2016 činil 21.500, z toho 1.500 žen, což činí cca 7%.

1.2 Úkoly vězeňské služby

VS ČR svou činností zajišťuje výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody, ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti České republiky.

Přitom:

- Spravuje a střeží vazební věznice a věznice a střeží věznice pro místní výkon trestu.
- Střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody.
- Prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich nekonfliktní způsob života po propuštění.
- Zabezpečuje úkoly při předcházení a odhalování trestné činnosti osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody.
- Provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody.
- Vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody.
- Vede evidenci osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky.
- Provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby.

1.3 Organizační struktura

VS ČR se člení na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu. Vězeňská a justiční stráž mají postavení ozbrojeného sboru. Správní služba zabezpečuje organizační, ekonomickou, výchovnou a další odbornou činnost. Její součástí je i zdravotnická služba.

Základními články VS ČR jsou generální ředitelství, vazební věznice a věznice, Akademie VS ČR, Střední odborné učiliště, odborné učiliště a učiliště. Jednotlivé věznice a vazební věznice zřizuje a zrušuje ministr spravedlnosti České republiky. Generální ředitel VS ČR činí právní úkony za vězeňskou službu, jmenuje a odvolává ředitele věznic, vazebních věznic a dalších organizačních článků VS ČR, k nimž patří – a to je pro tuto bakalářskou práci důležité, i zotavovny a rekreační střediska VS ČR. V současné době se jedná o Zotavovnu Pracov, Zotavovnu Přední Labská a Zotavovnu Květnice Praha. Ještě před deseti lety byla součástí zotavoven také Zotavovna Šlovice v tichém, zapadlém prostředí v údolí řeky Berounky. Necitlivým zásahem tehdejšího vedení ministerstva spravedlnosti však byla vězeňské službě odebrána a následně prodána.

VS ČR jako součást trestní justice respektuje v jednání s vězňenými osobami právní řád České republiky. Listinu základních práv a svobod a Doporučení rady Evropy. Činí tak nejen izolací pachatelů trestné činnosti, ale i vytvářením podmínek pro reintegraci odsouzených osob do společnosti po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. VS ČR spolupracuje s Probační a mediační službou ČR, Vězeňskou duchovenskou péčí a dalšími nevládními organizacemi (České věznice, 2006, s. 4).

Práce ve vězeňství – v penitenciární praxi je nesmírně náročná jak na duševní, tak na fyzické síly člověka. Je třeba si uvědomit, že proti téměř 22 tisícům vězňů stojí o polovinu méně vězeňského personálu. Z toho v přímém kontaktu s vězni pracují cca 3/4 zaměstnanců, což vyvolává nesmírnou zátěž na jejich celkový organismus. Již ve 40. letech minulého století zkoumal americký psycholog a sociolog Donald Clemmer vliv vězeňského prostředí na osobnost vězně. Celý proces nazval pojmem *prizonizace*. Ono vězeňské prostředí však působí i opačným směrem, a to na vězeňský personál. Před několika lety byl na toto téma prováděn výzkum pod názvem *Prizonizace a kontraprizonizace*. Autor pojednání dospívá k alarmujícím výsledkům, a proto jsou jeho závěry jako „důkazní materiál“ součástí bakalářské práce.

1.4 Prizonizace a kontraprizonizace

Vězeňská služba je zvláštním druhem sociální služby – sociální práce, která probíhá „mezi zdmi“, ve vězeňském prostředí, jež je po staletí dáno dvojicí vězeň – dozorce. Obě strany však v tomto specifickém prostředí stráví převážnou část života a většinou dozorce déle, než vězeň, který si svůj trest odpyká a je propuštěn na svobodu (pokud nedostane doživotní trest). Jeho pobyt se ve vězení řídí podle zákona o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb. ve znění pozdějších úprav a také řádem o výkonu trestu odnětí svobody. Každý vězeň zná svá práva a povinnosti, je s ním zacházeno v souladu se zákonem a s jeho individualitou prostřednictvím programů zacházení. Pokud se chová slušně a pokud možno pracuje, nedostává se do větších problémů. Podle stupně svého provinění je soudem zařazen do čtyř typů věznic: s dohledem, s dozorem, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Obecně platí – čím přísnější typ věznice, tím více povinností a méně úlev ve srovnání s nejmírnějším typem s dozorem. A má také šance na podmíněné propuštění pohybující se v rozmezí poloviny odpykaného trestu nebo dvou třetin trestu (Jůzl, 2012).

Vězeň má svá práva a své povinnosti a podle Evropských vězeňských pravidel požívá, vyjma právě odnětí svobody, což znamená pobyt ve vězeňském zařízení, a nikoliv pobyt v občanské společnosti, značných výhod. Jedná se především o péči a rozvoj jeho osobnosti.

Jisté je však jedno – jak vězně, tak vězeňský personál výrazně ovlivňuje vězeňské prostředí a vnitřní sociokulturní klima věznice. O vězně se stará celý tým zaměstnanců od vychovatele, přes dozorce a specialisty (psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník), po armádu dalších pracovníků, zabezpečujících jejich běžný život (stravování, ubytování, péče o zdraví apod.). Zaměstnanec má jen relativní svobodu s řadou stresorů, zapříčiňujících jeho permanentní stres. Vliv vězeňského prostředí na všechny osoby ve vězení se nazývá prizonizace.

Negativní působení vězeňského prostředí – prizonizace neovlivňuje jenom vězně, ale působí i na vězeňský personál, který prizonizace rovněž stravuje a zpracovává především jeho psychiku a jeho sociální vztahy. Svým způsobem je role pracovníků vězeňské služby mezi zdmi daleko náročnější, než role vězňů. Zatímco vězni jsou chráněni zákony, lidskými právy, mezinárodními organizacemi a výbory (Amnesty International, výbor CPT – sledující kruté a jiné nelidské zacházení s vězni, ombudsman apod.), nad zaměstnanci (zda řádně plní či nezanedbávají své povinnosti nebo dokonce neporušují

předpisy a zákony) bdí kontrolní a inspekční orgány. Není divu, při oboustranném presu ze strany vězňů a nadřízených, že v penitenciárním prostředí podléhají celkovému vlivu prizonizace, útočící především na jejich psychiku. Tento jev můžeme nazvat jako kontraprizonizace. Na rozdíl od vězňů je péče o jejich duševní zdraví v porovnání s vězni zanedbatelná. Pravda, mohou navštívit psychologa nebo psychiatra, jejich stav však vyžaduje trvalou duševní péči, déletrvající léčbu a celkovou rehabilitaci. V poslední době však, zejména s příchodem mladých lidí do vězeňství, se situace i v péči o vězeňský personál mění k lepšímu.

Penitenciární zdroje uvádějí, že pojem *prizonizace* se poprvé představil odborné penitenciární veřejnosti v roce 1940 v pojetí amerického sociologa, kriminologa a psychologa, Donalda Clemmera. Vzhledem k tomu, že životní údaje o tomto penitenciárním průkopníkovi jsou velmi kusé, považujeme za korektní seznámit čtenáře alespoň s tím, co se až investigativním způsobem podařilo zjistit:

Donald Clemmer se narodil 1. 10. 1903 na předměstí Chicaga, Morgan Park, ve státě Illinois. Po studiích v Chicagu se začal intenzivně zabývat problémy v amerických věznicích a začal zkoumat především mužskou populaci za mřížemi. Bylo to v době, kdy v USA probíhala světová hospodářská krize a prohibice, a proto americké věznice byly přeplněné. Své poznatky z penitenciaristiky začal publikovat (Jůzl, 2012).

Jeho nejznámějším a nejvýznamnějším dílem je *TheprisonCommunity - Vězeňská komunita* (1940, 1958). Clemmer totiž pracoval posléze jako sociolog ve věznici v Chesteru ve státě Illinois a zajímal se o studium mužské vězeňské subkultury ve třicátých letech minulého století. Dospěl k názoru, že vězni mají společnou zkušenost nucené vazby, a to je sjednocuje ve společném boji proti věznitelům (Inciardi, 1994).

Clemmer se stal už za války uznávaným penitenciaristou. Práci byl natolik zatížen (mimo jiné člen rady federálních věznic, penitenciární působení ve státě Illinois a v distriktu Kolumbijského departementu - Kongresu), že 18. září 1965 byl náhle stížen mrtvicí a ve věku 62 let zemřel (z informací genealoga Rona Mlejnk, USA, stát Nebraska).

Clemmer soudil, že fyzická blízkost vězňů ničí jejich veškeré soukromí; vězeňské předpisy a rutina je nutí ke konformismu a izolace omezuje jejich život. Život ve vězení navíc mezi vězni podporuje monotónní rovnostářství. Vězni mají podobné cely, nosí stejný oděv, jedí stejné jídlo, ve stejný čas pracují, stejné věci dělají podle stejných předpisů a daného

režimu a pod stejnou hrozbou disciplinárních trestů. To málo, co život ve vězení nabízí, dělají vězni společně. A to vše probíhá pod stejnou strukturou moci – přímé, bezprostřední, někdy brutální, před níž není úniku. Pospolitost vězňů sdílí společnou nenávist k vězeňské správě. K takovým závěrům při formulování pojmu *prizonizace* dospívá Clemmer již před osmdesáti lety a dále pokračuje, že vězeňské hodnoty se mohou přebírat v té či oné míře. Jakmile je však vězeň přijme za své, stává se imunním vůči vlivům konvenčního hodnotového systému. To znamená, že proces prizonizace mění nováčka na plnohodnotného trestance, přičemž jde o kriminalizační proces, který se vzpírá proti nápravě či resocializaci (Inciardi, 1994).

Někteří odborníci se však staví proti Clemmerovým úvahám. Poukazují na prokázanou skutečnost, že vězni jsou skutečně v průběhu uvěznění prizonizováni, ale před propuštěním vzhledem k pobytu na výstupním (předpropouštěcím) oddělení a vlivem dalších opatření tzv. deprizonizováni. Jiní jsou názoru, že prizonizace jako taková, je mýtus. Většina se však kloní k názoru, že k určitým formám prizonizace skutečně dochází. Je však ovlivněna prioritami vězně, trváním, frekvencí a intenzitou jeho kontaktů s vězeňskou subkulturou a hodnotami různých segmentů vězeňské populace. Zdá se, že tento názor je správný, neboť zvažuje všechny okolnosti ovlivňující psychiku vězně a hledá kompromis v názorech na prizonizaci. Každý jedinec, jenž se dostane do vězení, tedy projde do určité míry prizonizací (Inciardi, 1994).

Prizonizací se zabývali rovněž americký sociolog a kriminolog, Gresham M'Creedy Sykes (1922 – 2010), jenž studoval a popsal působení prizonizace na vězně ve státní věznici v New Jersey. Spolu s dalším sociologem Davidem Matzou (1930) publikoval v roce 1957 významné pojednání s názvem *Teorie delikvence* (Jůzl, 2012).

Kořeny slova *prizonizace* spočívají v anglickém ekvivalentu *prison* (vězení) a svůj původ má ve starofrancouzském *prison*, *prisun* a v latinském *prensionem* od *prehendere* (zmocnit se). Prizonizace tedy znamená proces přeměny svobodného člověka ve vězně, a to jak intelektuální, tak psychologické i fyzické.

Prizonizace je penitenciární kategorií, související s izolací jedince od společnosti ve vězeňském – penitenciární prostředí. V první fázi se jedná o proces adaptace na vězeňské podmínky a prostředí, během níž jde o přijetí vnitřních vězeňských nepsaných norem a osvojení si nových pravidel chování mezi vězni. Podle Mařádka je to vlastně výchova věznice směřující protisměrně vůči resocializaci. Tak jako speciální pedagogika

se zabývá stupni socializace jedince, lze o témže hovořit i v penitenciaristice v souvislosti s prizonizací, avšak opačným směrem.

Důležitou roli v procesu prizonizace, jak už odhalil Clemmer, sehrává i stupeň izolace vězně. Ta může být vnější – budovy, ostraha, stavebně ženiní zabezpečení věznic; a vnitřní, vyvěrající ze sociální izolace a vztahů mezi vězni i vězeňským personálem. Již tehdy Clemmer hovoří o třech stádiích vlivu prizonizace na chování a jednání vězňů mezi sebou: ostrakismus, fyzické napadání až případná vražda. Součástí prizonizace je i podléhání drogové závislosti a užívání drog ve vězeňském prostředí, jež jsou nežádoucími fenomény současnosti a často i zdrojem kriminality mající kořeny v delikvenci, šikaně, násilí v různých formách, v chudobě a sociální inkluzi, etnickým napětím, bezdomovectvím apod. (Hupková, 2010). Tomu se vězeňská služba snaží čelit svými protidrogovými programy a prevencí drogových závislostí.

V českých podmínkách se prizonizací zabýval již docent Jiří Čepelák (1915-1989), ředitel Výzkumného ústavu penologického v sedmdesátých letech, dále Alena Marešová, Karel Netík či Vratislava Černíková. Nejucelenější analýzu kategorie prizonizace v současné době podává přední český odborník Jan Sochůrek v Kapitolách z penologie III, s podnázvem Negativní jevy ve vězení (2007). Zde zejména na stranách 10 – 15 zevrubně charakterizuje tento fenomén vyskytující se ve větší či menší míře a za specifických podmínek v každém vězeňském systému.

Sochůrek uvádí, že podle Hartbordta znamená *prizonizace* (vězení domovem) adaptaci na podmínky života ve vězení a velmi snižuje pravděpodobnost úspěšné reintegrace jedince do normální společnosti (Sochůrek, 2007, s. 10).

Prizonizace má dvě složky:

1. *Institucionalizace* (dle Černíkové, Makáriusové, 1997), což je výsledek adaptace na přísně a vysoce organizovaný život ve vězení (časový rozvrh dne, způsob nařízeného způsobu vystupování a chování vůči personálu, důraz na pořádek a vnější kázeň apod.) Výsledkem bývá ztráta aktivity, život ze dne na den.
2. *Ideologizace* (dle Koppa, 2004), což představuje proces přizpůsobování se normám, hodnotám, názorům a postojům, které se vytvářejí v neformálních skupinách odsouzených, přizpůsobení se vězeňské subkultuře, která má desocializační charakter.

Proces prizonizace je ovlivněn také podmínkami míry (hloubky) prizonizace, jež stanovil Čepelák a v roce 2004 znovu připomíná Kopp:

- Inteligence odsouzeného.
- Stabilita osobnosti odsouzeného.
- Stupeň disociality a demoralizace.
- Ochota a schopnosti přizpůsobit se neformálním vězeňským skupinám, sklon k abnormálnímu sexuálnímu chování.
- Ochota zúčastnit se zakázaných činností.
- Rozsah a druh extramurálních vztahů.
- Délka trestu.
- Formy a metody výchovného působení.

Hloubku prizonizace lze ovlivnit i uvnitř vězeňských zařízení, a to jak pozitivně, tak negativně, např.:

- Zařazení vězně do kolektivu s ohledem na stupeň kriminální infekce.
- Přítomnost vězňů selhávajících ve standardních podmínkách výkonu trestu v kolektivech.
- Technická, režimová, bezpečnostní a výchovná opatření realizovaná ve věznicích.
- Tlak vytvářený násilníky a agresory, atmosféra strachu (Sochůrek, 2007, s. 14).

Důležitým indikátorem hloubky prizonizace je konkrétní chování jedince ve vězení, neboť prostředí vězení se výrazně odlišuje od běžného života mimo vězení. Někdy však o hloubce prizonizace svědčí i některé vnější znaky, např. tetován, zejména na odkrytých částech těla (obličej, krk, zápěstí).

Sochůrek uvažuje o různých skupinách víceméně narušených vězňů. Poukazuje na skutečnost, že ve věznicích se setkávají vězni s různou kriminální anamnézou, několikrát trestaní, ale i prvotrestaní a často sociálně ještě nenarušení jedinci. Především nositelé prizonizace pak znamenají velkou psychickou zátěž pro kriminálně nenarušené spoluvězně, zatímco z hlediska personálu je jejich chování v rámci vnějších projevů téměř bezporuchové a nekonfliktní (Sochůrek, 2007, s. 15).

Po roce 1989 si vězeňská služba (tehdy ještě Sbor nápravné výchovy) stanovila čtyři základní úkoly transformace vězeňství (mimo personálních změn): humanizace,

depolitizace, demilitarizace a deprizonizace. Zdá se, že ani po dvaceti letech deprizonizace nenastala: „Nelze dále do budoucna přehlížet tu skutečnost, že existují nikoliv malé skupiny vězňů, kteří jsou resistantní vůči výchovnému zacházení“ (Sochůrek, 2007, s. 15).

Prizonizace však působí na všechny účastníky zapojené do penitenciární praxe. Tzn., že se netýká pouze vězňů, ale ovlivňuje i vězeňský personál, který je denně ve styku s vězni (zejména dozorcí). Vliv takové prizonizace lze označit např. za syndrom vyhoření, ale ve své podstatě je velkým tlakem na psychiku tohoto personálu, který pak nutně prizonizaci podléhá také. Proto již v současnosti jsou shromážděny materiály k výzkumu prizonizace jako kontraproduktu v penitenciární praxi. Vyhodnocení se týká zatím sto čtyřiceti pěti respondentů z cca jednoho tisíce respondentů - zaměstnanců VS ČR, což je jedna desetina veškerého vězeňského personálu. Je proto třeba poděkovat všem, kteří na výzkumu participovali ve věznicích Příbram, Praha – Pankrác, Valdice, Kuřim a Světlá nad Sázavou.

Interpretace některých výsledků výzkumu:

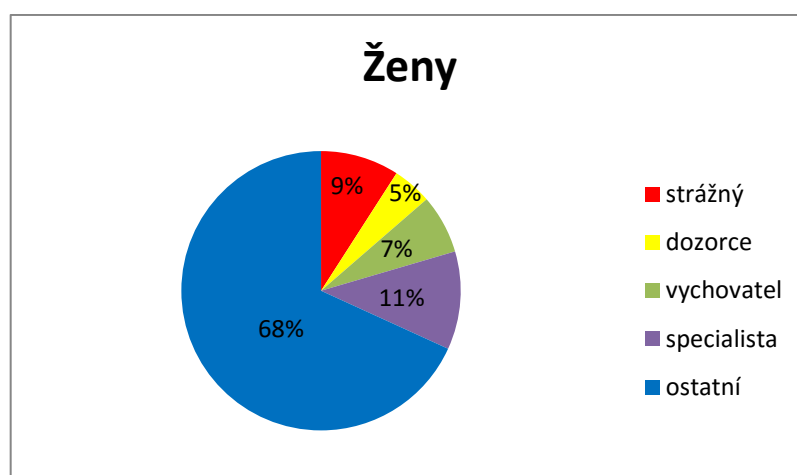
Výzkum kvantitativního charakteru, který prováděl český teoretik a penitenciariista, Miloslav Jůzl v roce 2012, se týkal zaměstnanců z Věznice Příbram a Věznice Kuřim, přičemž odpovídalo 111 mužů a 34 žen. Z toho přiznalo, že vliv prizonizace na sobě pocítuje 138 respondentů, 7 mužů se vyjádřilo, že na ně prizonizace nepůsobí, jsou již vůči ní odolní – spíše otupělí.

Jednoduchým dotazníkem byla sledována tvrdá data, v nich nás zajímalo pohlaví, věk, vzdělání a pak – funkce ve vězeňské službě (strážný, dozorce, vychovatel, specialista a ostatní), dále délka služby ve vězeňské službě a nakonec možné varianty vlivu prizonizace, jež působí v oblasti psychiky, tělesné devastace, sociálních vztahů a jiné. Z analýzy dat vyplynula řada kauzálních příčin prizonizace, z nichž jsme sledovali především narušení psychiky zaměstnanců vězeňské služby, a to v kontextu s počtem odsloužených let, z pohledu muž – žena a ve vztahu k vykonávaným funkcím.

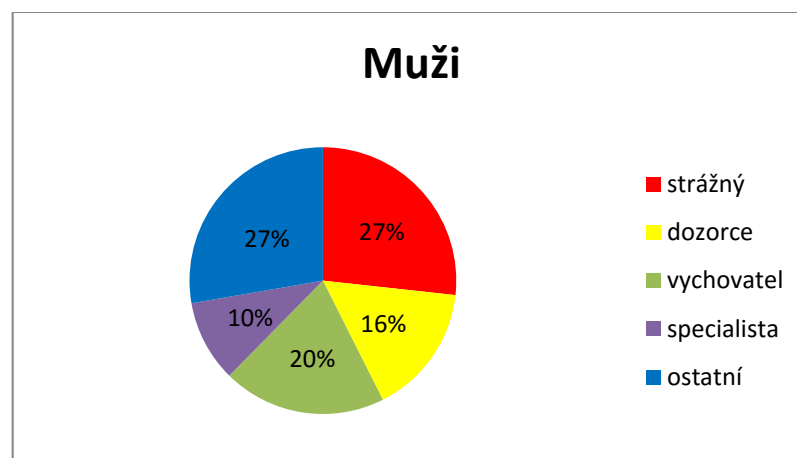
Tab. 3 Charakteristika výzkumného souboru

Pohlaví	Průměrný věk	Funkce					Vzdělání	
		strážný	dozorce	vychovatel	specialista	ostatní	SŠ	VŠ
Ženy	41	4	2	3	5	30	21	13
Muži	40,5	27	16	20	10	28	61	49

Zdroj: Jůzl, 2012

Graf 1 Výzkumný soubor v % vzhledem k vykonávané pozici – ženy (Zdroj: Jůzl, 2012)

Graf 2 Výzkumný soubor v % vzhledem k vykonávané pozici – muži (Zdroj: Jůzl, 2012)

Průměrný věk mužů byl 40,5 let; **průměrný věk žen** byl 41 let (viz tabulka č. 3).

Funkce (muži/ženy): strážný – 27/4, dozorce – 16/2, vychovatel – 20/3, specialista – 10/5, ostatní (personalisté, zdravotníci, logistika, správní, ekonomové, kontrola apod.) – 28/30.

Počet odsloužených let: 64 do 10 let, 81 nad 10 let.

Vzdělání (SŠ/VŠ): muži – 61/49, ženy – 21/13.

Sledovaný vliv prizonizace: v psychice, ve fyzickém stavu, v sociálních vztazích a jiné vlivy.

I tak málo položek nabízí řadu kombinací a analýz, z nichž nejvýznamnější se jeví působení prizonizace v oblasti psychiky:

1. Muži. Z celkového počtu respondentů jich podléhá psychickému opotřebenosti 76, 28 nepociťuje psychické opotřebenosti. Poměr je tak tři ku jedné ve „prospěch“ psychiky. 7 respondentů je vůči všem vlivům imunních.

Ženy. Výzkum ukázal, že z počtu 34 žen jich 23 má problémy s psychikou, 11 nikoliv, projevují se však u nich v oblasti sociálních vztahů. Ukázal se tak přibližně stejný poměr jako u mužů.

Výzkum tedy naznačil, že prizonizací ve vězeňském prostředí trpí stejně muži i ženy.

2. Předpokladem bylo, že déle sloužící zaměstnanci (nad 10 let) budou mít větší problémy s psychikou, než ti, kteří slouží do deseti let. Nad 10 let sloužilo 53 mužů a 22 žen. Z toho jich prizonizace v oblasti psychiky postihuje 44 mužů a 20 žen. To však neznamená, že personál sloužící do deseti let je toho ušetřen; nejsou výjimky, že již po roce někteří mají psychiku víceméně narušenu.
3. Z hlediska psychiky jsou nejnáročnější pozice (funkce ve vězeňské službě) funkce vychovatele a dozorce, neboť jsou téměř neustále ve styku s odsouzenými. To se potvrdilo u všech sledovaných vychovatelů – 18/0. Na rozdíl od nich dozorce (celkem 21) neměli až tak velké problémy s psychikou – 11/10. Nečekaně problémy s psychikou však mají strážní, kteří nejsou v neustálém styku s odsouzenými (23/6), dále specialisté (psychologové, speciální pedagogové, sociální pracovníci) – 10/3 a ostatní – 44/16.

Jak bylo řečeno výše, ze získaných dat by bylo možno provádět další analýzy ve prospěch vězeňského personálu. Prizonizace – vliv a působení vězeňského prostředí na osobnost jedince, ať stojí z kterékoliv strany mříží, postupně devastuje jeho osobnost. To by nikoho nemělo nechat lhostejným. A tak nezbývá, než opět plánovitě a systematicky věnovat pozornost všem zaměstnancům vězeňské služby na udržování zejména jejich psychické kondice. Jako jedna z možností se nabízí osvěžit vzdělávací relaxační kurzy a kurzy copingové, jež byly zpracovány na Institutu vzdělávání VS ČR již před deseti lety a staly se součástí schváleného Programu celoživotního vzdělávání zaměstnanců VS ČR. Ve své době byly uplatňovány ve velkém rozsahu, neboť mimo jiné účastníky učily, jak být psychicky odolný vůči vlivům prizonizace, jak pečovat o své psychické zdraví a jak se účelně vypořádávat s působením vězeňského prostředí na svou osobnost. Neboť čtrnáctidenní rehabilitační pobyty samy o sobě na psychohygienu člověka nestačí, což prokázaly samotné výzkumy; a týkají se vlastně pouze dvou třetin vězeňského personálu – příslušníků. Jinak po sociální stránce bohužel nemá VS ČR svým zaměstnancům co nabídnout, ale to už je odraz současného politického, ekonomického a morálního stavu naší společnosti, jež se o své státní zaměstnance nestará adekvátně vůči jejich psychickému i fyzickému nasazení (Jůzl, 2012).

Uvedený výzkum a jeho výsledky jsou proto pádným argumentem zabývat se intenzivně permanentním upevňováním a zvyšováním psychické i fyzické resilience vězeňského personálu, ať občanských zaměstnanců nebo příslušníků vězeňské služby, zejména těch, kteří jsou s vězni denně v kontaktu.

2 PÉČE O ZAMĚSTNANCE VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR

Péče o zaměstnance VS ČR probíhá po několika liniích:

- a) Vlastní péče o sebe sama.
- b) Upevňování fyzické kondice pravidelnou fyzickou přípravou na pracovištích vězeňské služby (věznice a vazební věznice).
- c) V Akademii VS ČR prostřednictvím relaxačních kurzů.
- d) Rehabilitace příslušníků dle služebního zákona.
- e) Rekreace zaměstnanců vězeňské služby v zotavovnách VS ČR.

K péči o zaměstnance patří i jejich trvalé permanentní vzdělávání a zvyšování kvalifikace. Jedná se o systém propracovaného celoživotního vzdělávání spočívající v soustavě kurzů určených pro každou pozici ve vězeňské službě a fungující v podstatě již 15 let. Součástí tohoto systému jsou i kurzy zaměřené na upevňování duševní a fyzické kondice. Probíhá v podstatě ve dvou liniích v Akademii VS ČR a na jednotlivých organizačních jednotkách – věznicích a vazebních věznicích. Zatímco ve vzdělávacím středisku, Akademii, se jedná především o duchovní relaxační techniky, na organizačních jednotkách jde především o služební fyzickou přípravu sloužící k udržování a zvyšování tělesné kondice příslušníků.

Rozhodující pro duševní a fyzickou kondici zaměstnanců VS ČR jsou však rekreační pobyty a rehabilitace na zotavovnách VS ČR uskutečňované na Pracově, v Praze, na Přední Labské a nově i ve Valdčicích (u Jičina).

2.1 Zákon č. 361/2003 Sb. a jeho interpretace

Jedním z nejzávažnějších legislativních opatření v zájmu péče o příslušníky vězeňské služby je zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů který počínaje částí šestou, hlavou I a paragrafem 77 taxativně stanoví, jak v péči o příslušníky postupovat. V § 77 jsou jasně zakotvena pravidla a povinnosti bezpečnostního sboru vůči příslušníkům, neboť v bezpečnostních sborech jde především o život příslušníka, který nasazuje v zájmu služby ve prospěch občanů. Proto zákon č. 361/2003 Sb. je nutno považovat za klíčové opatření v duchu upevňování fyzické a duchovní kondice příslušníků a od něhož se odvíjí všechny další kroky péče o příslušníky.

2.1.1 Podmínky výkonu služby- část šestá

HLAVA I

PÉČE O PŘÍSLUŠNÍKY

§ 77

Povinnosti v oblasti péče o příslušníky

- (1) Bezpečnostní sbor ani příslušník nesmí výkonu práv a povinností vyplývajících ze služebního poměru zneužívat k újmě jiného účastníka služebního poměru nebo k ponižování jeho lidské důstojnosti.

Podle tohoto písmena je příslušník chráněn před zneužitím zejména ze strany nadřízených i ze strany pracovních kolegů.

- (2) Ve služebním poměru je zakázána přímá i nepřímá diskriminace z důvodů pohlaví, sexuální orientace, jazyka, náboženského vyznání nebo víry, politického nebo jiného smýšlení, členství v odborových organizacích a jiných sdruženích, majetku, rodu, rasy, barvy pleti, národnosti, etnického nebo sociálního původu, věku, těhotenství a mateřství, manželského a rodinného stavu, povinností k rodině. Obtěžování a sexuální obtěžování se považuje za formu diskriminace. Za diskriminaci se považuje i jednání zahrnující podněcování, navádění anebo vyvolávání nátlaku směřujícího k diskriminaci.

Písmeno (2) je vlastně rozvíjením a podporou písmena (1), zachází již do konkrétních položek, které se mohou stát terčem diskriminačních přístupů.

- (3) Za přímou diskriminaci se pro účely tohoto zákona považuje jednání, v jehož důsledku bylo, je nebo by mohlo být z důvodu uvedeného v odstavci 2 s příslušníkem zacházeno nevýhodněji než s jiným příslušníkem ve srovnatelné situaci.

Písmeno (3) zajišťuje rovnost všech příslušníků ve službě.

- (4) Za nepřímou diskriminaci se pro účely tohoto zákona považuje zdánlivě nediskriminační jednání, které znevýhodňuje příslušníka vůči jinému na základě důvodů uvedených v odstavci 2.

Písmeno (4) upřesňuje předchozí písmeno paragrafu 77, zajišťuje stejné šance všem příslušníkům.

- (5) Obtěžováním se rozumí jednání, které je jiným příslušníkem oprávněně vnímáno jako nevíтанé a jehož záměr nebo důsledek vede ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo k vytváření nepřátelského nebo ponižujícího prostředí.
- (6) Sexuálním obtěžováním se rozumí nežádoucí jednání sexuální povahy v jakékoli formě v době služby, které je jiným příslušníkem oprávněně vnímáno jako nevíтанé a jehož záměr nebo důsledek vede ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo k vytváření nepřátelského nebo ponižujícího prostředí anebo které může být oprávněně vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí, která ovlivní výkon práv a povinností vyplývajících ze služebního poměru. Sexuální obtěžování se považuje za diskriminaci na základě pohlaví.

Písmena (5) a (6) souvisejí s všeobecným trendem uplatňovaným nejen ve služebním poměru, ale v celé společnosti, zacíleným především na ženy – příslušnice.

- (7) Za diskriminaci se nepovažuje postup, kdy bezpečnostní sbor prokáže věcný důvod spočívající v předpokladech nebo požadavcích na výkon služby, které jsou pro výkon této služby nezbytné, nebo zvláštní povaze služby, kterou má příslušník vykonávat; účel sledovaný takovou výjimkou musí být oprávněný a požadavek přiměřený.

Písmeno (7) poukazuje na stav, kdy je třeba vzít v úvahu nezbytnost výkonu služby, aby nebyla porušena předchozí písmena.

- (8) Bezpečnostní sbor je při vytváření podmínek výkonu služby povinen zajišťovat rovné zacházení se všemi příslušníky, zejména pokud jde o odbornou přípravu a dosažení služebního postupu, odměňování, jiná peněžitá plnění a plnění peněžité hodnoty. Za nerovné zacházení se nepovažuje postup podle odstavce 7.

Písmeno (8) již konkrétně stanoví podmínky rovnosti v náležitostech příslušníků. Zejména významná je zmínka o odborné přípravě a vzdělávání příslušníků.

- (9) Dojde-li ve služebním poměru k porušení práv a povinností vyplývajících z rovného zacházení jiným jednáním než rozhodnutím služebního funkcionáře, má příslušník právo domáhat se u soudu, aby bylo upuštěno od tohoto porušování, aby byly odstraněny jeho následky a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění, toto právo má příslušník i v případě, že jeho služební poměr již skončil. Výši náhrady určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a okolnostem, za nichž k porušení práv a povinností došlo.

Písmeno (9) je nutno považovat za mimořádně důležité, neboť příslušník, je-li v právu, se jej také domůže u soudu.

- (10) Bezpečnostní sbor nesmí postihovat příslušníka nebo jej znevýhodňovat proto, že se zákonným způsobem domáhá svých práv a nároků, které pro něj vyplývají ze služebního poměru. Postihovat či znevýhodňovat nelze ani osobu, která příslušníka v řízení zastupuje.

Písmeno (10) navazuje, rozšiřuje a upřesňuje předchozí písmeno (9), v němž je zakotvena podstata této právní filozofie o ochraně příslušníka.

- (11) Bezpečnostní sbor je povinen vytvářet podmínky pro řádný a pokud možno bezpečný výkon služby. Za tím účelem zajišťuje pro příslušníky zejména

a) písemné informování o změnách skutečností, které jsou uvedeny v § 16 odst. 3, a o opatřeních zajišťujících naplnění odstavce 2 a § 16 odst. 4 do 1 měsíce od jejich vzniku,

- b)* informování o právních předpisech potřebných k výkonu služby,
- c)* seznamování se služebními předpisy, nahlížení do nich a obstarávání jejich opisů na svůj náklad podle potřeby, jakož i seznamování s rozkazy a s informacemi potřebnými k výkonu služby,
- d)* podmínky pro jejich soustavné vzdělávání a zdokonalování odborné způsobilosti, pro získávání a zdokonalování znalostí, dovedností a návyků potřebných pro výkon služby a pro získávání a udržování fyzické kondice,
- e)* péči o vzhled, úpravu a sociální vybavení služeben,
- f)* pomůcky, prostředky a zařízení potřebné k výkonu služby, případně pro zajištění bezpečnosti a ochrany života a zdraví příslušníků i v době mimo službu a k zajištění připravenosti příslušníků k výkonu služby,
- g)* ubytování při výkonu služby v jiném místě, než je místo jejich trvalého pobytu; ubytování je možno poskytnout společně s členem rodiny,
- h)* podmínky pro stravování,
- i)* bezplatné stravování v potřebném rozsahu, jestliže vykonávají službu za ztížených podmínek při mimořádných bezpečnostních akcích nebo při služebních zásazích,
- j)* bezpečnou úschovu svršků a osobních předmětů, které obvykle nosí do služby,
- k)* zdravotní služby,
- l)* psychologickou péči.

Nejrozšířenějším písmenem paragrafu 77 je poslední písmeno (11), které zakotvuje nároky příslušníků na uspokojování jejich základních duchovních i fyzických potřeb nezbytných pro hladký průběh služby. Uvedené body výrazně přispívají ke stabilizované kondici příslušníků Vězeňské služby ČR.

HLAVA II

Nemocenské pojištění

Nezbytnou součástí upevňování duševní a fyzické kondice příslušníků je nemocenské pojištění, zakotvené v hlavě II, § 78 obsahující pouze dvě písmena, o to však důležitější pro každého příslušníka, který z mnoha důvodů rizikovosti služby do stavu pracovní neschopnosti může přijít.

§ 78

(1) Nemocenské pojištění příslušníků upravuje zvláštní právní předpis.

(2) U příslušníka je neschopnost ke službě nebo nařízení karantény omluvenou překážkou ve službě. Neschopností ke službě se pro účely tohoto zákona rozumí dočasná pracovní neschopnost uznaná podle zvláštního právního předpisu.

HLAVA III

ZDRAVOTNÍ, OSOBNOSTNÍ A FYZICKÁ ZPŮSOBILOST PŘÍSLUŠNÍKA

Společnost vyžaduje, aby ji chránili příslušníci zdraví, zdatní, psychicky odolní, vzdělání a zkušení. Proto jsou v § 79 Hlavy III uvedena pravidla zdravotní, osobnostní a fyzické způsobilosti příslušníka ozbrojeného sboru.

§ 79

(1) Zdravotní způsobilost příslušníka posuzuje poskytovatel pracovně-lékařských služeb při lékařských prohlídkách. Proti lékařskému posudku o zdravotní způsobilosti může podat příslušník návrh na přezkoumání poskytovateli pracovně-lékařských služeb, který posudek vydal.

Zdravotní způsobilost příslušníků se průběžně sleduje, každý příslušník bez výjimky je povinen absolvovat preventivní lékařské prohlídky, a to v zájmu ozbrojeného sboru, v zájmu společnosti i v zájmu svém.

- (2) Osobnostní způsobilost příslušníka posuzuje psycholog psychologického pracoviště bezpečnostního sboru. Proti závěru psychologa o osobnostní způsobilosti může podat příslušník návrh na přezkoumání vedoucímu psychologického pracoviště bezpečnostního sboru.

Rovněž po psychické stránce musí být příslušník velmi odolný, neboť se denně setkává s psychicky náročnými situacemi a prostředím. K tomu je mu nápomocen služební psycholog, který se danou problematikou (forezní, klinickou, posudkovou, kriminologickou, viktimologickou apod.) zabývá.

- (3) Za osobnostně způsobilého se považuje příslušník, u něhož byly podle závěru psychologa bezpečnostního sboru zjištěny takové osobnostní charakteristiky, které jsou předpokladem pro výkon služby na místě, na které má být příslušník ustanoven.

Psycholog rovněž ručí ozbrojenému sboru za charakterové rysy a vlastnosti příslušníka, za jeho psychickou rezidenci, asertivní i empatické jednání, které situačně vyžadují dané služební zákroky.

- (4) Za fyzicky způsobilého se považuje příslušník, který vyhovuje požadavkům na tělesnou zdatnost stanoveným ředitelem bezpečnostního sboru pro výkon služby na služebním místě, na které má být příslušník ustanoven.

Fyzická způsobilost příslušníka ozbrojeného sboru patří k základní a permanentní výbavě každého příslušníka. Je však rozdíl, zda příslušník pracuje v přímém výkonu služby a nasazuje trvale své fyzické (ale i psychické) síly vůči narušovatelům zákona a pořádku, anebo zda se jedná o příslušníky v nepřímém výkonu služby zaměstnané v policejní administrativě.

- (5) Náklady spojené se zjišťováním zdravotní, osobnostní a fyzické způsobilosti příslušníka hradí bezpečnostní sbor.

Zákon č. 361/2003 Sb. zakotvuje v písmenu (5) § 79 jednoznačně, kdo hradí náklady na upevnování duševní a fyzické kondice příslušníků ozbrojených sborů.

(6) Ministerstvo v dohodě s Ministerstvem financí, Ministerstvem spravedlnosti, zpravodajskými službami a Ministerstvem zdravotnictví stanoví vyhláškou seznam nemocí, stavů nebo vad, které vylučují nebo omezují zdravotní způsobilost příslušníka pro výkon služby, druhy, obsah a četnost lékařských prohlídek, obsah lékařských vyšetření, náležitosti lékařského posudku a dobu jeho platnosti.

Pod písmenem (6) § 79 jsou zahrnuty příklady osobnostních charakteristik, osobní způsobilosti, obsahy lékařských vyšetření, náležitosti lékařských posudků a dalších administrativních ukazatelů důležitých pro způsobilost příslušníků ozbrojených sborů.

(7) Ministerstvo v dohodě s Ministerstvem financí, Ministerstvem spravedlnosti a zpravodajskými službami stanoví vyhláškou osobnostní charakteristiky, které jsou předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru, důvody zjišťování osobnostní způsobilosti, postup při zjišťování osobnostní způsobilosti, náležitosti závěru psychologa bezpečnostního sboru a postup při přezkumném řízení.

HLAVA IV

OZDRAVNÝ POBYT

Ozdravné pobyty jsou nárokové po patnácti letech nepřetržité služby v ozbrojeném sboru a jsou de facto jakýmsi význačným bonusem pro ty příslušníky, kteří již prošli déletrvající službou v ozbrojeném sboru a náročná služba je jakkoliv musela ovlivnit. Proto zákon upravuje v § 80, za jakých podmínek a kde příslušník stráví ozdravný pobyt v zájmu zachování jeho duševní a psychické kondice. Ozdravné pobyty budou také hlavním předmětem našeho průzkumu v praktické části.

§ 80

(1) Příslušník, jehož služební poměr trval alespoň 15 let, má nárok na ozdravný pobyt k upevnění tělesného a duševního zdraví v trvání 14 dnů nepřetržitě v kalendářním roce.

(2) Dobou rozhodnou pro vznik nároku na ozdravný pobyt je doba trvání služebního poměru a doba trvání služebního poměru vojáka z povolání. Do doby rozhodné se započítávají též doby započtené podle § 224 odst. 1 až 3 a odst. 5.

(3) Ozdravný pobyt se provádí formou lázeňské léčebně rehabilitační péče nebo tělesných rehabilitačních aktivit.

(4) Ozdravný pobyt formou lázeňské léčebně rehabilitační péče lze příslušníkovi poskytnout na základě doporučení lékaře poskytovatele zdravotních služeb, i když nesplňuje podmínku uvedenou v odstavci 1.

(5) Ozdravný pobyt organizuje a náklady s ním spojené hradí bezpečnostní sbor. Účast na ozdravném pobytu se považuje za dobu služby v rozsahu, který připadá na 2 týdny při rovnoměrném rozvržení doby služby.

(6) Příslušníkovi, který nemohl ozdravný pobyt v kalendářním roce nastoupit pro závažné překážky na jeho straně, nárok na ozdravný pobyt zanikne. Nemohl-li příslušník nastoupit ozdravný pobyt pro překážky na straně bezpečnostního sboru, určí mu služební funkcionář nástup na ozdravný pobyt v následujícím kalendářním roce.

Na paragraf 80 zákona 361/2004 Sb. vlastně čekají všichni příslušníci, neboť teprve po patnácti letech z tohoto zákona plynou pro příslušníka jisté výhody (podle předchozího zákona pro něho začínaly již po deseti letech služby).

HLAVA V, VI

V následujících hlavách V a VI se hovoří o mateřské a rodičovské dovolené a o zvláštních podmínkách a o zvláštních podmínkách výkonu služby příslušnic a příslušníků pečujících o dítě. I to lze chápat jako součást upevňování fyzické a psychické kondice příslušníků, neboť zákon jim k tomu vytváří příhodné podmínky. Uvedené hlavy naplňují paragrafy 81, 82, 83, 84 a 85.

Vzhledem k tomu, že svým pojetím paragrafy pamatují na rodičovské zázemí příslušnic a příslušníků, netýkají se tedy přímo zkoumané problematiky, ale svým způsobem s ní souvisí.

HLAVA VII

BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ PŘI VÝKONU SLUŽBY

Tak jako všude jinde při každém zaměstnání jsou je pamatováno na bezpečnost práce, u silových resortů to platí několikanásobně více. Jak příslušníci Policie ČR, tak Hasičského záchranného sboru, Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR jsou v neustálém ohrožení života, ohrožení zdraví, ohrožení profesním a dalším. Proto je třeba, často až úzkostně, dbát na jejich ochranu, i když ani to mnohdy nestačí. Zajisté všichni příslušníci mají „ochranné pomůcky“ spočívající ve výstroji a výzbroji jednotlivých resortů, nicméně jejich psychické i fyzické vypětí nemohou zcela eliminovat, a proto je třeba stále pamatovat na jejich celkovou kondici jakousi „rekreační nadstavbou“, spočívající právě v jejich permanentní péči v rekreačních zařízeních jednotlivých resortů, kdy zejména po psychické stránce příslušníci „vypínají“ každodenní služební povinnosti vyplývající z nepředvídatelných okolností služby. Proto je také na místě v této bakalářské práci připomenout, jak služební zákon č. 361/2003 Sb. pamatuje na bezpečnost a ochranu zdraví příslušníků bezpečnostních sborů

§ 86

Obecná ustanovení

(1) Bezpečnostní sbor je povinen zajistit bezpečnost a ochranu zdraví příslušníků při výkonu služby s ohledem na rizika spojená s možným ohrožením jejich života a zdraví (dále jen "rizika"); tato povinnost se vztahuje též na další osoby, které se s jeho vědomím zdržují ve služebnách.

(2) Za plnění úkolů bezpečnostního sboru v péči o bezpečnost a ochranu zdraví při výkonu služby odpovídají služební funkcionáři.

(3) Dozor nad bezpečností při výkonu služby příslušníků vykonává u:

a) Policie České republiky, Hasičského záchranného sboru České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace ministerstvo,

b) Celní správy České republiky Ministerstvo financí.

c) Vězeňské služby České republiky Ministerstvo spravedlnosti.

Prevence rizik a další povinnosti bezpečnostního sboru

Paragraf 86 jednoznačně upravuje, kdo zodpovídá za bezpečnost a ochranu zdraví příslušníků zařazených v jednotlivých resortech. Proto služební funkcionáři musejí pečlivě zvažovat svá rozhodnutí a rozkazy k mimořádným bezpečnostním opatřením a zásahům, aby oboustranně nešlo o zdraví či dokonce život zasahujících příslušníků (ale i ostatních zúčastněných).

§ 87

(1) Bezpečnostní sbor je povinen vytvářet podmínky pro bezpečné, nezávadné a zdraví neohrožující služební prostředí a přijímat opatření k prevenci rizik.

(2) Za prevenci rizik se považují všechna opatření, která směřují k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví příslušníků při výkonu služby, a opatření, jejichž cílem je předcházet rizikům, odstraňovat je nebo minimalizovat jejich působení.

(3) Bezpečnostní sbor je povinen vyhledávat rizika, zjišťovat jejich příčiny a zdroje a přijímat opatření k jejich odstranění nebo minimalizaci jejich působení. Za tím účelem je povinen pravidelně kontrolovat bezpečnost a ochranu zdraví příslušníků při výkonu služby.

(4) Při přijímání a provádění technických, technologických, organizačních a jiných opatření k prevenci rizik vychází bezpečnostní sbor ze všeobecných preventivních zásad, kterými jsou:

a) omezování vzniku rizik,

b) odstraňování rizik u zdroje jejich původu,

c) přizpůsobování podmínek výkonu služby potřebám příslušníků s cílem omezit působení negativních vlivů výkonu služby na jejich zdraví

d) plánování při provádění prevence rizik.

Prevence ochrany bezpečnosti, zdraví a života příslušníků silových resortů je jedním z nejučinnějších prostředků. Jedná se o předvídání, vyhledávání a zjišťování rizik, která při jejich podcenění by mohla mít nedozírné následky pro jedince, jednotlivé složky, a veškerý bezpečnostní sbor. Každého pochybení se dnes chopí média, zveličují a podávají protichůdné informace, a tím často devalvují dobrou a obětavou práci příslušníků. Proto je na dodržování tohoto paragrafu (87) kladen takový důraz.

§ 88

Bezpečnostní sbor je dále povinen

a) zajistit příslušníkům školení o právních předpisech, služebních předpisech a rozkazech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví příslušníků při výkonu služby, pravidelně ověřovat jejich znalost, vyžadovat a kontrolovat jejich dodržování,

b) zajistit příslušníkům podle potřeb vykonávané služby ve vhodných intervalech dostatečné a přiměřené informace a rozkazy o bezpečnosti a ochraně zdraví příslušníků při výkonu služby; těhotné příslušnice, příslušnice do konce devátého měsíce po porodu a příslušnice, které kojí, informovat o rizicích spojených s výkonem služby a o opatřeních k ochraně jejich bezpečnosti nebo zdraví,

c) vést evidenci o školeních, informacích a rozkazech k bezpečnosti a ochraně zdraví příslušníků při výkonu služby,

d) přijmout nezbytná opatření pro první pomoc,

e) nepřipustit, aby příslušník vykonával službu, jejíž výkon by neodpovídal jeho zdravotní způsobilosti,

f) zajistit dodržování zákazu kouření na služebnách stanoveného zvláštními právními předpisy,

g) přizpůsobovat těhotným a kojícím příslušnicím na služebnách prostory pro jejich odpočinek

h) zajistit vedení a ukládání zdravotní a jiné dokumentace o služebních úrazech a nemocech z povolání.

Z paragrafu 88 vyplývá, že jedním z důležitých opatření péče o fyzické i psychické zdraví je permanentní příprava, školení a vzdělávání příslušníků v oblasti bezpečnosti. Tj. že i příslušníci mají vůči svému zdraví, jeho ochraně (zejména při služebních zákrocích) své povinnosti, a tudíž se jedná o vzájemně propojený a s mnoha bezpečnostními aspekty naplněný proces.

§ 89

Osobní ochranné prostředky, mycí, čisticí a dezinfekční prostředky

(1) Bezpečnostní sbor je povinen poskytovat příslušníkům

a) osobní ochranné prostředky podle zvláštního právního předpisu, jestliže nemůže odstranit rizika, a udržovat je v použitelném stavu, jakož i provádět kontrolu jejich používání, a

b) mycí, čisticí a dezinfekční prostředky, jestliže to vyžaduje výkon služby.

(2) Poskytování osobních ochranných prostředků nelze nahrazovat peněžním plněním.

Podle tohoto paragrafu (89) jsou příslušníkům poskytovány další prostředky k zabezpečení jejich zdraví. Ti se totiž setkávají v terénu s osobami s různými nemocemi, různě nakaženými, pod vlivem alkoholu, drog a jiných omamných látek, ve stavu nepřičetnosti, zoufalství apod., od nichž lze očekávat útok a agresi. Proto zákon pamatuje i na tyto eventuality.

§ 90

Povinnosti bezpečnostního sboru při služebních úrazech a nemocích z povolání

(1) Bezpečnostní sbor je povinen vyšetřit příčiny a okolnosti vzniku poškození zdraví nebo smrti příslušníka úrazem při výkonu služby nebo v přímé souvislosti s ním anebo pro výkon služby (dále jen "služební úraz") za účasti příslušníka, jestliže to dovoluje

jeho zdravotní stav, a neměnit bez vážných důvodů stav na místě úrazu do doby vyšetření příčin a okolností vzniku služebního úrazu.

(2) Bezpečnostní sbor pořizuje záznamy a vede dokumentaci o všech služebních úrazech, jejichž následkem došlo ke zranění příslušníka s následnou neschopností ke službě, která je delší než 3 kalendářní dny, nebo k jeho úmrtí.

(3) Bezpečnostní sbor vede evidenci o všech služebních úrazech, i když jimi nebyla způsobena neschopnost ke službě nebo když neschopnost ke službě nepřesáhla 3 kalendářní dny, a o nemocích z povolání. Způsob evidence, hlášení a zasílání záznamů o úrazu stanoví zvláštní právní předpis.

Paragraf 90 chrání příslušníka ve chvíli, kdy mu výkon služby způsobil újmu na zdraví, zranění, nemoc z povolání a další případné problémy vyplývající z náročnosti služby, z kontaktu s lidmi a prostředím.

§ 91

Služebny a služební prostředí

Bezpečnostní sbor je povinen zajistit, aby služebna odpovídala bezpečnostním požadavkům a hygienickým limitům a byla vybavena tak, aby podmínky pro výkon služby příslušníků odpovídaly bezpečnosti, hygieně a ochraně zdraví při výkonu služby, zejména aby

a) místnosti, chodby, schodiště a jiné komunikace měly stanovené rozměry a povrch a byly vybaveny pro činnosti zde vykonávané a dále, aby byly řádně osvětleny (pokud možno denním světlem), měly stanovené mikroklimatické podmínky, zejména jde-li o objem vzduchu, větrání, vlhkost, teplotu a zásobování vodou,

b) prostory pro osobní hygienu, převlékání, odkládání osobních věcí, odpočinek a stravování příslušníků měly stanovené rozměry, provedení a vybavení,

c) nouzové východy a dopravní komunikace k nim byly stále volné,

d) prostory uvedené v písmenech a) a b) byly pravidelně udržovány, uklízeny, čištěny a doplňovány,

e) byly vybaveny prostředky pro poskytnutí první pomoci v rozsahu stanoveném poskytovatelem zdravotních služeb a pokyny pro zabezpečení zdravotnické pomoci.

Kulturní a čisté pracovní prostředí je základem spokojenosti každého zaměstnance, tedy i příslušníka, na něhož je pamatováno v těchto ohledech přímo v zákoně. Příslušník musí mít zajištěny sprchy, záchody, prostory na převlékání, příznivé klimatické podmínky a další možnosti nutné pro bezproblémový výkon služby.

§ 92

Práva a povinnosti příslušníka

(1) Příslušník má právo na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu služby, na informace o rizicích výkonu služby a o ochraně před jejich působením.

(2) Příslušník má právo a povinnost podílet se na vytváření zdravého a bezpečného služebního prostředí.

(3) Příslušník je povinen dbát, umožňují-li to podmínky výkonu služby, o vlastní bezpečnost a ochranu zdraví, i o bezpečnost a zdraví osob, kterých se bezprostředně dotýká jeho jednání nebo opomenutí konání při výkonu služby. Příslušník je povinen:

a) dodržovat při výkonu služby právní předpisy a služební předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví,

b) dodržovat stanovené postupy a používat osobní ochranné prostředky,

c) účastnit se školení zajišťovaných bezpečnostním sborem k bezpečnosti a ochraně zdraví při výkonu služby a podrobovat se ověřování získaných znalostí,

d) oznamovat vedoucímu příslušníkovi nedostatky a závady, které mohou ohrozit bezpečnost nebo zdraví příslušníků při výkonu služby, a podle možností se účastnit na jejich odstraňování,

e) podrobit se na výzvu služebního funkcionáře lékařskému a psychologickému vyšetření za účelem ověření zdravotní nebo osobnostní způsobilosti k výkonu služby,

f) podrobit se na výzvu služebního funkcionáře testům fyzické způsobilosti k výkonu služby; vyžaduje-li to důležitý zájem služby, též vyšetření na polygrafu,

g) podrobovat se lékařským prohlídkám, očkování, vyšetřením a diagnostickým zkouškám stanoveným zvláštními právními předpisy,

h) nepožívat alkoholické nápoje a nezneužívat ani jiné návykové látky ve služebnách, a v době služby i mimo ně, nenastupovat pod jejich vlivem do služby a nekouřit ve služebnách, kde vykonávají službu i nekuřáci,

i) podrobit se zjištění, zda není pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek, na rozkaz vedoucího příslušníka a

j) oznámit vedoucímu příslušníkovi svůj úraz bez zbytečného odkladu, jestliže mu to jeho zdravotní stav dovolí, jakož i spolupracovat při vyšetřování jeho příčin.

(4) Služební funkcionář může povolit výjimku ze zákazu požívání alkoholických nápojů, je-li to nezbytně nutné k plnění úkolu při použití operativně pátracích prostředků nebo při zpravodajské činnosti.

Paragrafem 92, v němž jsou zakotvena práva a povinnosti příslušníka ve vztahu ke své zdravotní způsobilosti, se ukončují zákonné pokyny k upevnování fyzické a psychické kondice příslušníka. Jde o soubor předpisů, jejichž dodržováním příslušník chrání a šetří své zdraví, podrobuje se kontrole ze strany nadřízených v tomto směru a činí veškeré kroky k ochraně a zachování své zdatnosti tak, aby byl schopen plnit své služební úkoly.

Analýza zákona č. 361/2003 Sb. ze dne 13. září byla vytvořena na základě tohoto zákona o služebním poměru příslušníků ozbrojených sborů, část 6, hlava I – VII.

2.1.2 Wolfova zpráva

A závěrem ještě trochu pozapomenuté memento vyplývající ze stavu, kdy příslušníci vězeňské služby jsou opomíjeni a jejich problémy neřešeny včetně zvyšování a upevnování jejich kondice, a to jak dopadla situace při dlouhodobě neřešených problémech v anglických věznicích počátkem 90. let. Analyzoval ji člen nejvyššího anglického soudu, Lord Harry Woolf (1933) a soudce (m. j. i bývalý generální ředitel Vězeňské služby Anglie

a Walesu), Stephen Tumim (1930-2003). Jejich závěry jsou platné dodnes a ponaučení z nich by si měla vzít každá vězeňská služba ve všech evropských zemích.

„Z penologického pohledu je vzpoura hromadné vystoupení vězňů proti vězeňskému řádu, které je spojené s hromadným ničením věcí a násilnostmi“ (Sochůrek, 2007, s. 50).

Woolfova zpráva - Shrnutí hlavních poznatků a doporučení vyšetřování vězeňských nepokojů.

Vzpouora ve vězení Strangeways v dubnu 1990, protesty a nepokoje, které následovaly v mnoha dalších věznicích během tohoto měsíce, byly nejzávažnější v britské trestní historii. Již v dubnu 1990 tehdejší ministr vnitra David Waddington určil člena nejvyššího soudu Woolfa k vedení vyšetření nepokojů.

V červenci 1990 byl vyšetřovací tým doplněn soudcem Stephenem Tumimem, hlavním vězeňským inspektorem, aby také pomohl k vyvození širších důsledků pro vězeňský systém.

Dne 31. ledna 1991 předložil soudce Woolf svoji šestisetstránkovou zprávu novému ministru vnitra Kennethu Bakerovi. Jeho vyšetřování událostí ve Strangeways, důkladné zmapování podmínek v britských věznicích a také samotná zpráva představují nejvýznamnější analýzu trestního systému za posledních sto let (Woolfova zpráva, 1996).

Dvanáct hlavních Woolfových doporučení

Člen nejvyššího soudu Woolf a soudce Stephen Tumim doporučili dvanáct hlavních změn, které by rádi viděli uskutečněné. Těchto dvanáct doporučení je zapsáno v člancích č. 1.167 a 15.5 jejich zprávy.

Tato doporučení jsou:

1. Užší spolupráce mezi různými články trestně právního systému. Za tímto účelem by mělo být ustaveno národní fórum a místní výbory.
2. Zřetelnější vedení Vězeňské služby generálním ředitelem, který je chápán jako každodenní vedoucí služby. K dosažení tohoto by měla existovat zveřejněná dohoda nebo smlouva, kterou by uzavřeli ministři s generálním ředitelem Vězeňské služby, který by měl být zodpovědný za výkon této smlouvy a měl by veřejnosti odpovídat na otázky, týkající se každodenní práce Vězeňské služby.
3. Zvýšená odpovědnost ředitelů jednotlivých zařízení.
4. Zvýšená role vězeňských důstojníků.

5. Dohoda nebo smlouva pro každého vězně, obsahující to, co může vězeň očekávat a jeho odpovědnost ve věznici, ve které je zadržován.
6. Národní systém úředně schválených pravidel, která by měla být během času přijata v každém zařízení.
7. Nové vězeňské pravidlo, že žádné zařízení by nemělo zadržovat více vězňů, než je schválená úroveň pro dané zařízení s opatřením, aby parlament byl informován, jestliže dojde výjimečně k odchýlení od tohoto pravidla.
8. Veřejné předložení časového plánu ze strany ministrů, aby se zajistil vzrůst úrovně hygienických zařízení pro všechny vězně v nejkratší prakticky možné době, ne však později než v únoru 1996.
9. Lepší situace na udržování kontaktů s rodinami vězňů a společností za pomoci více návštěv a dovolených a prostřednictvím umístění ve státních věznicích, co nejbližší jejich domovu.
10. Rozdělení vězeňských zařízení na malé a lépe spravovatelné a bezpečnější jednotky.
11. Samostatné vyjádření účelu, separátní podmínky a všeobecně nižší kategorizace bezpečnosti pro obviněné vězně.
12. Zvýšená úroveň spravedlnosti uvnitř věznice zahrnující informování vězňů o důvodech rozhodnutí, která mají podstatný a nepříznivý účinek na uvězněného, o postupu stížností a disciplinárních řízení, která zajistí řediteli řešit většinu případů v rámci jeho pravomoci, udělení rozhodčí role návštěvním výborům a poskytnutí možnosti posledního odvolání k nezávislému rozhodčímu zabývajícím se stížnostmi.

Je nanejvýš dobře, že poselství Woolfovy zprávy nezůstalo ležet zaprášeno v archívu, ale naopak jej má vězeňská služba stále na paměti a permanentně s ní pracuje.

Shrnuté, podtrženo: Čas ukáže. Lze vyslovit přesvědčení, že se přikloní k těm přívětivějším stranám amnestie. Čas vytvoří i podmínky pro klidnější práci vězeňské služby, a že jí přinese i peníze. Vězeňská služba si vše toto zaslouží, neboť jí patří dík za hladký průběh amnestie, jenž je jaksí stále chápán jako samozřejmost.

Vzhledem k trvalé a úzké spolupráci mezi Vězeňskou službou ČR a Zborem vězeňské a justičnej stráže (ZV JS) Slovenské republiky je samozřejmostí, že doporučení Woolfovy zprávy se vztahuje i na slovenské poměry.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 VÝZKUM, PODSTATA A CÍLE PEDAGOGICKÉHO VÝZKUMU

Vědecká práce v oboru pedagogických věd v sobě synteticky spojuje výsledky zkoumání realizovaného za využití nejrůznějších metod. Na jedné straně poskytuje obraz o vývoji daného problému a o jeho řešení, přináší srovnávací analýzu současného přístupu ke zkoumané problematice, jak se odráží v odborné literatuře a zkoumá na základě studia příbuzných vědeckých oborů různé filozofické, biologické, psychologické či sociologické a další aspekty zkoumaného problému, jež musí pedagogika řešit.

Na druhé straně vědecká práce přináší nové výsledky indukované z živého pedagogického procesu prostřednictvím pozorování, experimentu, rozhovoru, dotazníku, rozboru pedagogických dokumentů a měření výkonů. Tento široký přístup ke zkoumané problematice pak umožňuje pedagogům dospívat k teoretickým zobecněním jednak ve formě pedagogických zákonitostí, jednak ve formě zdůvodněných pedagogických norem ovlivňujících další vývoj pedagogické praxe (Jůva, 2001).

Základní výzkum je chápán jako výzkumná činnost, která je zaměřena na stěžejní problémy, které před pedagogikou stojí.

Pedagogický výzkum a vývoj je systematické původní zkoumání či zjišťování a související rozvojové aktivity týkající se:

- Sociálního, kulturního, ekonomického a politického prostředí, v němž funguje vzdělávací systém.
- Účelů vzdělávání.
- Procesů výuky, učení a osobnostního rozvoje.
- Práce učitelů a jiných vzdělávatelů.
- Prostředků a organizačního zabezpečení vzdělávací činnosti.
- Politických postupů a strategií k dosahování cílů vzdělávání.
- Sociálních, kulturních, politických a ekonomických důsledků vzdělávání.

Uvedené náměty pedagogického výzkumu lze s úspěchem aplikovat na sociální pedagogiku, která se netýká pouze školního prostředí, ale je více zaměřena na mimoškolní prostředí, na prostředí ulice, ústavů, věznic atd. (Jůzl, 2010, s. 168).

3.1 Filozofické základy výzkumu kvantitativního a kvalitativního

Filozofickým základem kvantitativního výzkumu je existence jedné objektivní reality, venkovního světa, který nezávisí na našich citech a přesvědčení. Toto je vlastně hledisko logického pozitivismu. Ideálem jsou přírodní vědy se svým přesným a nestranným pohledem na jevy a zároveň vybroušenými výzkumnými metodami. První, kdo ve společenských vědách tento směr prosazoval, byl francouzský filozof August Comte (1798-1857), který rozvinul pozitivismus v sociologii a Angličan John Stuart Mill (1806-1873), který rozpracoval empirismus v psychologii. Tímto směrem pokračoval i behaviorismus. Ten se zaměřil na segmentování reality na nejmenší „kousky“ a jejich přesné měření (např. shromáždily se tisíce přesných údajů o délce, frekvenci a následnosti různých činností ve vyučovací hodině, a to na základě kategoriálních pozorovacích systémů (Jůzl, 2010, s. 169).

Naopak, podle kvalitativního výzkumu existuje více realit, podle toho, jak je jednotlivci nebo skupiny vymezují. Filozoficky vychází kvalitativní výzkum z fenomenologie, jejímž zakladatelem byl Edmund Husserl (1859-1938), německý filozof narozený v Prostějově. Tento filozofický směr zdůrazňuje subjektivní aspekty jednání lidí. Úsilím filozofie je porozumět myšlení a chování u člověka. Významný příspěvek k rozvoji kvalitativního výzkumu přinesla rovněž etnografie. Etnografie (z řeckého ethnos, kmen, národ – grafem, popisovat) neboli národopis je společenská věda zkoumající a popisující modely chování, sociální organizaci, zvyky a tradice, hudbu a umění v jednotlivých lidských kulturách a společnostech. V souvislosti s pojmem etnografie lze narazit také na synonymum entologie, což může označovat také srovnávací vědu, ale u nás postupně převládá označení kulturní a sociální antropologie (Jůzl, 2010, s. 169).

Etnografie vznikla ze zájmu a potřeb studovat přirozená, především venkovská společenství v Evropě, o malé národy, lidové umění, literaturu a folklór. V zemích s koloniálním panstvím byl zájem především o domorodé kmeny, u nás se národopisci zajímali o lidové zvyky, kroje, hudbu, pověsti a pohádky. Od poloviny 20. století se etnografové u nás soustředí také na studium a popis subkultur různých dílčích společenství – dělníků, imigrantů či školních žáků. Vzhledem k tomu, že je třeba dát těmto zkoumáním zejména ve výchově jednotný cíl a jednotnou teorii, vzniká nový fenomén pedagogiky, tzv. multikulturní výchova. Jako sociální pedagogové se s uvedenou

problematikou setkáváme dnes a denně, a proto je třeba mít etnografii, kulturní antropologii a multikulturní výchovu neustále na paměti.

Etnografové, jakými byli Bronislaw Malinowski a Margaret Meadová, pracovali v zemích se vzdálenou kulturou a měli značné problémy s interpretací toho, co pozorovali. Uvědomovali si, že interpretace z jejich dosavadních, evropských hledisek, je neplodná. Proto se snažili vytvořit novou teorii výzkumu na základě interpretace z hledisek pozorovaných osob.

Bronislaw Malinowski (1884 – 1942) prováděl své výzkumy v Tichomoří v Melanésii v letech 1915 - 1918 na ostrově Toulon u Nové Guineje a pak na Trobriandských ostrovech. Intenzivně zkoumal život místních domorodců, který byl zcela odlišný od civilizovaného evropského. Malinowski kromě práce s daty pracoval především metodou zúčastněného pozorování. Zajímal se o veškeré dění v životě domorodců a pochopil, že určovat životní koncepce člověka, společnosti a kultury je nutno vnímat z hlediska teorie potřeb.

Margaret Meadová (1901 – 1978) byla americká antropoložka, která prováděla terénní výzkumy v Samoy v Polynésii, kde se snažila pochopit a dokázat ideu kulturního determinismu (Jůzl, 2010).

3.2 Výzkum kvantitativní

Kvantitativní výzkum je představován empirickými analýzami edukačních jevů a procesů, které používají exaktní metody a statistické nástroje pro měření a vyhodnocování zkoumaných objektů. Název (podle Průchy, 2006) „kvantitativní výzkum“ se sice vžil, ale není správný, neboť se tento výzkum v zahraničí označuje též jako (novo)pozitivistický viz výše uvedené filozofické základy kvantitativního výzkumu. Tím se má vyjádřit to, že kvantitativní výzkum v pedagogice pracuje exaktním způsobem obvyklým v přírodních vědách: má přesně vymezený předmět zkoumání, na začátku výzkumu formuluje hypotézy, které přesnými metodami ověřuje a dospívá k přesně formulovaným závěrům s vyjádřením o pravděpodobnosti, s jakou lze tyto nálezy zobecňovat ze zkoumaného vzorku na celý základní soubor.

Rozdíl mezi oběma paradigmaty pedagogického výzkumu lze osvětlit na tomto příkladu:

Chceme-li znát, jaký je skutečný profil a charakteristiky vyučování v českých základních školách v současnosti, můžeme zvolit dvojí postup:

Při pozitivistickém (kvantitativním) výzkumu stanovíme, jak velký vzorek průběhu vyučovacích hodin musíme pozorovat a zaznamenat; standardními procedurami výběru určíme, z jakých tříd a škol budeme vzorek sestavovat, aby reprezentoval základní soubor. Tj. všechny vyučovací hodiny v daném ročníku a předmětu; získané záznamy hodin budeme analyzovat exaktními procedurami a dospějeme tak k nálezům, které vyjádříme v přesných vědeckých termínech a s využitím kvantitativních dat. Hlavním principem pozitivistického výzkumu je snaha o objektivitu a validitu zkoumání, tj. výzkumný pracovník se úzkostlivě vyhýbá jakýmkoliv subjektivním zásahům do zkoumané reality v průběhu výzkumu nebo subjektivním interpretacím ze své strany o zkoumaném objektu.

3.3 Výzkum kvalitativní

Kvalitativní výzkum přistupuje ke zkoumaným jevům se snahou popsat je v jejich jedinečnosti se zachycením jejich specifických rysů, které se vymykají kvantitativní analýze s objasňováním kontextu souvislostí.

V kvalitativním výzkumu se neověřují předem formulované hypotézy. Poznatky se formulují v průběhu pozorování a popisu daných jevů, přičemž tento popis je velmi podrobný. V kvalitativním výzkumu se popisují nikoliv rozsáhlé soubory jevů nebo subjektů, ale jednotlivé případy – např. jedna nebo několik tříd, škol, skupina žáků. Snahou je popsat také názory a prožitky aktérů nebo pozorovaných procesů (Průcha, 2006).

Při kvalitativním přístupu k témuž účelu (viz příklad u kvantitativního výzkumu - profil vyučování) se postupuje podle kvalitativního výzkumu zcela jinak. Výzkumní pracovníci navštěvují jednu nebo několik škol, aniž by se zabývali otázkou, zda jsou reprezentativní pro všechny české školy daného druhu, zda sociální a jiné charakteristiky žáků těchto škol jsou typické pro populaci českých žáků daného věku apod. Výzkumníci tak nejen pozorují vyučovací hodiny, ale zapisují vše, co ve škole vidí, snaží se zachytit specifickou atmosféru života ve škole a hlavně vedou rozhovory s žáky a učiteli o tom, jak oni vnímají a prožívají vyučování, jaká očekávání a přání s ním spojují atd. Vše, co takto zjistí, předkládají v podobě rozsáhlých a detailních zápisů majících často charakter až beletristicky pojatých reportáží. Takto prováděný výzkum je charakteristický pro školní etnografii (Průcha, 2006). Ať už se jedná o výzkum kvantitativní nebo kvalitativní, je nezbytně nutné zachovat jeho základní vlastnosti, bez kterých by se nestal relevantním, seriózním výzkumem.

3.4 Hlavní výzkumný cíl

Cílem bakalářské práce bude zjistit, jaké možnosti rehabilitace skýtají současná rekreační zařízení vězeňské služby, zda je péče o zdraví zaměstnanců vězeňské služby dostatečná a zda jsou zaměstnanci s touto péčí spokojeni, a to jak příslušníci, tak civilní zaměstnanci. Z práce by měly vyplynout návrhy na další opatření vedoucí ke zvyšování duševní i fyzické kondice všech zaměstnanců VS ČR.

Hlavní výzkumná otázka:

Je současná péče o psychickou a fyzickou kondici příslušníků VS ČR dostačující?

Dílejší výzkumné otázky:

- a) Je dostatečně pamatováno v rekreačních zařízeních VS ČR na fyzickou péči příslušníků VS ČR?
- b) Je dostatečně pamatováno v rekreačních zařízeních VS ČR na duševní péči příslušníků VS ČR?

3.5 Metody sběru a analýzy dat

Po svou bakalářskou práci jsem vybral metodu kvalitativního výzkumu, který se jeví pro výzkum v sociálních disciplínách vhodnější. Kvalitativní výzkum, jak je zdůvodněno výše, jde totiž mnohem více do hloubky než výzkum kvantitativní, neboť se zabývá postoji, názory a pocity lidí, kterých se daný výzkum týká. Pomáhá rozšířit znalosti o člověku v sociálním světě.

Hendl stanoví definici kvalitativního výzkumu podle metodologa Croswella následující: „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách“ (Hendl, 2016, s. 46).

Každý výzkumník si na počátku kvalitativního výzkumu volí téma a stanoví si výzkumné otázky. Otázky lze upravit, modifikovat nebo doplnit v průběhu výzkumu, sběru dat či analýzy získaných dat. Výzkumník pak analyzuje získané informace, jež směřují k objasnění výzkumných otázek. Při své práci se setkává s novými lidmi a pracuje přímo v terénu, v autentickém prostředí. Výzkumník si podle svých zkušeností a úvah volí tzv. informanty, kteří mají možnost (a chtějí, svolí) vyjádřit se ke zkoumanému problému. Cílem výzkumníka je nalézt to, jak lidé prožívají danou sociální realitu. Získaná data

se pak analyzují a interpretují. Výzkumník vytváří podrobný popis toho, co pozoroval a zaznamenal. Snaží se zachytit vše, co objasňuje zkoumanou situaci (Hendl, 2016, s. 47).

Oba typy výzkumů, kvantitativní a kvalitativní, mají svůj význam, jde o to, vhodně je pro své výzkumné záměry zvolit. Oba mají své výhody a nevýhody. Vzhledem k naší volbě pro bakalářskou práci, kvalitativní výzkum, uvádíme dle Hendla (2016, s. 52-53) následující výhody či nevýhody kvalitativního výzkumu.

Výhody kvalitativního výzkumu:

Jako výhody kvalitativního výzkumu se jeví následující aspekty:

- Hloubkové studium jednotlivých případů.
- Těsný vztah výzkumníka a zkoumaného subjektu.
- Zkoumaný fenomén je v přirozeném prostředí, jsou zohledněny podmínky.
- Možnost studovat procesy a vývoj jednotlivých případů.
- Poskytuje odpovědi na to, proč se daný fenomén objevil.
- Vytváření teorií během výzkumu.
- Hledání příčinné souvislosti (Hendl, 2016, s. 52).

Nevýhody kvalitativního výzkumu:

K nevýhodám kvalitativního výzkumu mohou patřit tyto aspekty:

- Kvalitativní výzkum bývá kritizován pro subjektivitu.
- Kvůli jeho pružnosti a nestrukturovanému charakteru lze ho jen těžko replikovat.
- Pracuje s omezeným počtem jedinců, většinou na jednom místě, proto je těžké jeho výsledky zobecnit.
- Výstupy (hypotézy nebo teorie) jsou platné pro vzorek, na kterém byly získány.
- Časová náročnost sběru dat (Hendl, 2016, s. 53).

Je ovšem složité někdy relevantně posoudit, zda se výhody kvalitativního výzkumu někdy nemění v nevýhody a naopak, zda se zdánlivé nevýhody nemohou stát výhodami. Je to otázka přístupu a směru dalších postupů v kvalitativním výzkumu.

Informanti

Informanti pro zvolený kvalitativní výzkum byli dáni jednoznačně jako ředitelé rekreačních zařízení – zotavoven VS ČR. Vzhledem k tomu, že zotavovny jsou již pouze tři, byly rozhovory provedeny se třemi informanty, z toho byly dvě ženy a jeden muž.

3.6 Rozhovory

Jednotlivé rozhovory jsem provedl s vedoucími, popř. jejich zástupci rekreačních zařízení či zotavoven VS ČR.

3.6.1 Ředitel Zotavovny Praha-Květnice

1. Kdy vzniklo rekreační zařízení Praha - Květnice?

Zotavovna VS ČR PRAHA vznikla v roce 1989 (1. 11. 1989) spojením původního obytného domu (paneláku) a přístaveb restaurace a kongresového sálu, které však fungovaly jako ubytovna pro příslušníky Sboru nápravné výchovy již před rokem 1989.

2. Kolik se vystříдалo ředitelů ve Vašem zařízení?

V zotavovně je nyní pátý ředitel v pořadí. Nejkratší dobu ve funkci byl druhý v pořadí (méně než rok) a naopak o nejdelší „životnost“ ve funkci se dělím spolu se čtvrtým v pořadí (bezmála deset let).

3. Jak probíhala vybavenost zařízení – vývoj péče o příslušníky?

Vybavenost, touto otázkou jste mi „udělal“ radost. V době otevření (1989) jsme byli nouzově vybaveni (myslím tím pokoje) použitým nábytkem ze Zotavovny Pracov. V průběhu let byly pokoje postupně vybavovány „novým“, vždy ale cenově nejlevnějším nábytkem bez ohledu na nějakou koncepci, styl či estetiku. Rekonstrukcí původního interiéru z roku 1972 se zabýváme poslední čtyři roky a podařilo se nám „opravit“ cca 44% celkové ubytovací kapacity a ještě tuto hranici zvýšit z původní kapacity 97 lůžek na současnou 112. Opravili jsme v roce 2015 posilovnu, která funguje hlavně pro účastníky ozdravných pobytů. Spolupracujeme s firmou Aquapalace Čestlice, kde jsme zajistili čtyři permanentky do vodního i saunového světa. Co se týče vývoje zájmu o Zotavovnu Praha ze strany ozdravných pobytů, pak mohu uvést pro představu, že v roce 2009 jsme poskytli pobyt celkem 54 rehabilitantům. V letošním roce již atakujeme

číslo 850 rehabilitantů (což je více než 11000 lůžkodnů). Na opravách a změnách zařízení a vybavení má stoprocentní finanční účast pouze zotavovna.

4. Kolik se cca vystřídá ročně příslušníků na rehabilitaci?

Díky skutečnosti, že populace příslušníků stárne a nárok na ozdravný pobyt má každý rok větší počet lidí, zvyšují se i nároky na jednotlivé zotavovny. Jak jsem již uvedl, v roce 2009 bylo u nás 54 rehabilitantů, v roce 2013 to bylo 350, v roce 2015 již 775 a pro letošní rok jsme těsně pod hranicí 850 rehabilitantů.

5. Popište režim dne ve Vašem zařízení:

Režim dne je u nás založen na individuálním plánu každého rehabilitanta. Díky naší poloze (v centru Prahy) využívají pobyt spíše k vycházkám, turisticky atraktivním místům, ale i k výletům mimo naše město. Ráno je snídaně od 7,30 do 9,00 hodin. Oběd je vždy od 11,00 do 13,30 hodin a večere jsou spíše individuální v době od 16,00 do 21,00 hodin.

6. Jak je zaměřeno stravování? Jsou i redukční programy?

Co se týká stravování, pak se snažíme toto plně přizpůsobit potřebám a nárokům jednotlivců, bohužel za dodržení stanoveného stravovacího limitu 115,- Kč na celý den.

7. Je v zotavovně bazén, jaký?

Naše zotavovna bohužel nemá bazén, tento problém se snažíme vyřešit spoluprací s Aquapalace Čestlice, kde jsme zajistili vstupenky za poloviční ceny.

8. Disponujete posilovnou? V případě, že ano, jak je využívána?

Naše posilovna prošla loni rozsáhlou opravou. Je každodenně využívána v průběhu celého dne. Návštěvnost se pohybuje v průměru 20 osob denně.

9. Jaké relaxační programy jsou k dispozici?

V Zotavovně VS ČR Praha mohou být poskytnuty tyto ozdravné pobyty:

- Formou tělesných rehabilitačních aktivit s léčebnou rehabilitací:
 - Elektroléčbu ultrazvukem, DD+ TENS proudy, el. stimulaci, TP + IF proudy, magnetoterapii, masáže-Vitec, Medex a KneadingMassageCushion, dále poskytujeme Bioton lampu, Redor a Ergoterapii.
 - Vodoléčebné procedury, vířivé koupele celotělové i částečné, podvodní masáže, nožní, přísadové, bylinné a perlivé koupele.

- Rehabilitační cvičení na žíněnkách, na míči, s kladkou pro uvolnění a posílení svalů a páteře
- Formou tělesných rehabilitačních aktivit zaměřených na udržení a zvyšování kondice s využitím pohybových aktivit.

10. Jaké jsou k dispozici aktivity ve Vašem zařízení?

Zotavovna Praha je především určena k poznávacím aktivitám, které jsou velmi oblíbené a hojně využívané. Nabízíme rehabilitantům nejen celoroční náměty na vycházky, ale i prostřednictvím kulturního přehledu aktuální nabídku většiny, přibližně dvou tisíc možností, které v průběhu roku, měsíce, týdne či dne Praha nabízí.

11. Jakou rehabilitaci ve skutečnosti využívají příslušníci?

Rehabilitace jsou u nás využívány k různým typům pobytů. Někteří si „odpočinou“ mimo jiné i od rodiny, jiní jezdí s dětmi, vnoučaty a absolvují pohybové aktivity s nimi. Mnozí využívají pobytu v Praze k návštěvám svých příbuzných. Jiní využívají pobytu k dokončení svých studií (např. psaní různých seminárních, bakalářských či magisterských prací).

12. Je k dispozici fitness a wellness?

K nabízeným službám v těchto činnostech bych doplnil (mimo bod č. 9) ještě možnosti jako jsou dva typy saunování (horkovzdušná a infračervená), využití tenisových, volejbalových a nohejbalových kurtů, stolního tenisu a podobně. Vše zdarma v areálu zotavovny.

13. Jaké jsou nejčastěji doporučované programy?

Doporučit rehabilitantům jakoukoliv aktivitu či program je individuální vzhledem k různosti pracovních pozic ve věznicích. Něco jiného bude zajímat člověka, který během pracovní doby převážně sedí a něco jiného bude lákat člověka, který většinu pracovní doby chodí.

14. Jsou na pokojích k dispozici televize?

V zotavovně nabízíme možnost sledování televize na každém pokoji, v restauraci (kde je možnost sledování i sportovních přenosů na velkoplošné projekci).

15. Jaké konkrétní aktivity pro zvyšování fyzické kondice nabízíte?

Ke zvyšování fyzické kondice slouží u nás především nově vybavená posilovna a turistika.

16. Jaké konkrétní aktivity pro zvyšování psychické kondice nabízíte?

Ke zvyšování psychické kondice slouží u nás rovněž turistika, návštěva kulturních a historických památek, divadel, koncertů apod., jež Praha v hojné míře nabízí.

17. Nabízíte pracovní aktivity?

Pracovní rehabilitační programy bohužel nejsou již prováděny.

18. Kolik času (přibližně) stráví příslušník zvyšováním (upevňováním) fyzické a psychické kondice?

Toto je opět velmi individuální. Záleží na věku, fyziognomii a povaze vykonávané práce v zaměstnání.

19. Jezdí na rehabilitace skupinky přátel?

Díky skutečnosti, že jsme na „trhu“ již více než 25 let, jsme velmi často využívání velmi často k rehabilitacím skupin přátel z různých věznic. Vzhledem k tomu, že postupně rekonstruujeme jednotlivé pokoje do hotelové úrovně, je o Prahu velký zájem právě s těmito pokoji. A co je hlavní, na pokojích je klid, nikdo neruší.

20. Co považujete za nejlepší terapie?

Klid, pohodu a jistotu kvalitní péče provedenou zaměstnanci zotavovny.

3.6.2 Ředitelka Zotavovny Pracov**1. Kdy vzniklo rekreační zařízení Pracov?**

Rekreační zařízení Pracov bylo otevřeno v roce 1975 jako rekreační středisko výlučně pro příslušníky Sboru nápravné výchovy a jejich rodinné příslušníky.

2. Kolik se vystřídal ředitelů ve Vašem zařízení?

Za celou dobu fungování Pracova se vystřídali pouze 3 ředitelé, a já jsem čtvrtá; to znamená, že v průměru každý ředitel „vydržel“ ve funkci 10 let. Dva před a dva po roce 1989, přičemž já jsem zde teprve 7 roků.

3. Jak probíhala vybavenost zařízení – vývoj péče o příslušníky?

Na Pracově se postupně zřizovala vodoléčba a elektroléčba, pak oxygenoterapie, několik druhů masáží, včetně rehabilitačních masáží.

4. Kolik se cca vystřídá ročně příslušníků na rehabilitaci?

Na Pracově se na plánované rehabilitaci vystřídá ročně na 850 příslušníků, to ale nemluvíme o rekreačních pobytech s rodinami.

5. Popište režim dne ve Vašem zařízení

Režim je volný. Rámcově jsou stanoveny pouze časy na snídani, oběd a večeři a dle individuálních rozpisů léčebných procedur. Ostatní využití dne je individuální.

6. Jak je zaměřeno stravování?

Pokud se týká stravování, jsou zavedeny i redukční programy. Stravování- snídaně probíhá formou švédských stolů – výběrem jak stravy dietní, tak vegetariánské, veškerá strava je energeticky i výživově hodnotná, obědy a večeře výběrem ze tří druhů jídel, kdy je vždy jedno jídlo vegetariánské, v případě dietních omezení, nebo u cukrovkářů, kdy je potřeba jíst častěji menší porce, je naše kuchyně plně vybavená vyjít vstříc a připravit stravu dle potřeby jednotlivých hostů. Jezdí do našeho zařízení několikrát za rok dospělí i děti s různými druhy diet (bezlepková apod.), vždy jim je připravena strava dle jejich požadavků. K dispozici mají naši příslušníci i venkovní gril, kde si mohou podle svých představ ugrilovat masové dobroty.

7. Je v zotavovně bazén, jaký?

Ano, provoz je od dubna do října, jedná se o krytý bazén s dohřívanou vodou (kolektory), celý je v chromu a jeho součástí je i letní pláž, velikost 20 x 10 m hloubka 1,5 m, s pozvolným vstupem pro děti. Je hojně využíván.

8. Disponujete posilovnou? V případě, že ano, jak je využívána?

Posilovna je jedna z těch starších, ale velmi kvalitní, je našimi příslušníky plně využívána, každý rok probíhá kontrola cvičicích strojů.

9. Jaké relaxační programy jsou k dispozici?

Kromě již shora jmenovaných léčebných procedur v naší zotavovně máme k dispozici saunový svět – parní saunu, finskou saunu, infrasaunu, vířivý bazén. Tyto relaxační

procedury využívají naši příslušníci i se svými rodinnými příslušníky, kteří mají tu možnost si u nás zakoupit zlevněný pobytový balíček (jeho součástí jsou i některé z procedur např. oxygenoterapie, parafínové zábaly apod.) nejenom v době, kdy je jeden z rodinných příslušníků na rehabilitaci, a tím může být rodina pohromadě. Tyto balíčky nabízíme našim příslušníkům i občanským zaměstnancům celoročně, buď prodloužené víkendy, nebo pobyty dle jejich požadavků. Pro ženy zde máme i beauty centrum (kosmetika, prodlužování řas, nehtová modeláž apod.). Tyto služby mohou využít po celou dobu svého pobytu a je o ně velký zájem.

10. Jaké jsou k dispozici aktivity ve Vašem zařízení?

Vzhledem k tomu, že se naše zotavovna nachází 12 km od města Tábor, je zde celá řada možností poznávání okolí včetně procházek, uvedu např. následující: ZOO ve Větrovech, Sezimovo Ústí- Benešova vila, muzeum čokolády, katakomby, celá řada možností návštěv hradů a zámků ve vzdálenosti cca 65 km.

11. Jakou rehabilitaci ve skutečnosti využívají příslušníci?

Početní kvóty, které jsou určeny pro rehabilitaci, každý rok s přehledem naplníme a dokonce někdy i překročíme, ale vzhledem k tomu, že zde máme celou řadu školení, seminářů a přeborů, nejsme schopni z technických důvodů tyto kvóty extrémně navyšovat. Zájem příslušníků- je to člověk od člověka, někdo přijede a přemýšlí, jak by hned odjel, většinou z rodinných důvodů (oprava nebo stavba rodinného domu, zahrada, nemoc rodinného příslušníka apod.), v roce 2014 vyšlo NGR č. 2/2014 o pobytech příslušníků na ozdravných pobytech, kde je striktně dané, že odjezd z rehabilitace je možný pouze se souhlasem ředitele věznice, samozřejmě najdou se i tací, kteří odjedou na víkend domů, ale to nelze z naší strany ovlivnit, jedná se většinou o příslušníky, kteří nebydlí daleko.

12. Je k dispozici fitness a wellness?

Na téma fitness a wellness jsme se již bavili výše, je to tam všechno uvedeno. I proto je Pracov vyhledávaným místem pro relaxaci a odpočinek.

13. Jaké jsou nejčastěji doporučované programy?

Doporučené programy jsou zveřejněny na nástěnce, kde já, a nebo mnou pověřený pracovník při zahájení pobytu a rekreace dá ve známost všem účastníkům, jakých programů, vycházek, zájezdů a dalších aktivit se mohou rekreanti zúčastnit.

14. Jsou na pokojích k dispozici televize?

Ano, na každém pokoji je televize instalována, k dispozici je 15 programů; je to již samozřejmě standard.

15. Jaké konkrétní aktivity pro zvyšování fyzické kondice nabízíte?

Vzhledem k tomu, že Zotavovna Pracov se nachází v tichém přírodním prostředí řeky Lužnice, obklopena lesy, tak za nejlepší aktivity psychického charakteru považují zdejší přírodu, klid, rybaření, turistické vycházky do přírody, odpočinek u bazénu s knížkou nebo časopisem, a co si budeme nahlávat, i večerní posezení ve zdejším baru u sklenky vína či piva. I to patří k jakési psychické katarzi.

16. Jaké konkrétní aktivity pro zvyšování psychické kondice nabízíte?

Při zvyšování psychické kondice se zaměřujeme na individuální přístup ke každému rekreatovi uzpůsobením denního programu zaměřeného především na relaxaci, klid a pohodu.

17. Nabízíte pracovní aktivity?

Bohužel již neprovozujeme žádné, neboť tyto rehabilitace byly zrušeny. Považuji to za jisté minus, neboť oboustranně přispívaly jednak k pracovní rehabilitaci, jednak měly určitý efekt i pro zotavovnu, např. při úklidu listí či sněhu apod.

18. Kolik času (přibližně) stráví příslušník zvyšováním (upevňováním) fyzické a psychické kondice.

Jedná se o činnost „jako kdyby byli v zaměstnání“ většinou osm hodin, neboť v dalším čase sportují – k dispozici je tenisový kurt, víceúčelové hřiště (volejbal, nohejbal, košíková), k dispozici máme i fotbalové hřiště. Vše je v maximální míře využíváno, a proto se musí zájemci psát do časového pořádku.

19. Jezdí na rehabilitace skupinky přátel?

Je to samozřejmě opět o možnostech jak našich (volná kapacita), tak jejich (zda dostanou rehabilitaci v určeném čase), jsou skupiny, kteří jezdí vždy spolu např. Znojmo, Příbram, Ostrava apod. Většina také vysloví přání, jak chtějí být pospolu ubytováni. Vědí, že jim vždy vyhovíme a také, že budou prožívat čas vyměřený na rehabilitaci v pěkných, čistých pokojích s kvalitním sociálním zařízením a dalšími vymoženostmi 21. století.

20. Co považujete za nejlepší terapii?

Odpočinek, dobrou stravu, rehabilitace, plavání, sportovní vyžití a posezení s přáteli u dobré skleničky při zpěvu a hraní na kytary, často při ohníčku večer.

Ráda bych však připomněla ještě jednu novinku – vymoženost, kterou jiné naše zotavovny nemají, a to tzv. Návrh programu na ozdravné pobyty na zotavovně PRACOV na rok 2016. To znamená, že na zotavovně VS ČR PRACOV v roce 2016 mohou být poskytnuty ozdravné pobyty formou tělesných rehabilitačních aktivit a tělesných rehabilitačních aktivit s léčebnou rehabilitací:

1/ ozdravný pobyt – tělesné rehabilitační aktivity - zvyšování kondice s využitím pohybových aktivit, lze na zotavovně uskutečnit 20 turnusů čtrnácti denních, pro cca pět set třicet příslušníků VS ČR.

2/ ozdravný pobyt – tělesné rehabilitační aktivity s léčebnou rehabilitací v roce 2016 lze poskytnout tuto službu v 20 turnusech čtrnácti denních, pro cca 465 příslušníků VS ČR.

Návrh rámcového denního programu – ozdravný pobyt formou tělesných rehabilitačních aktivit

Denní program je zaměřený na podporu a rozvoj zdraví a udržení kondice.

Časový rozvrh povinných denních aktivit si každý účastník stanoví sám, dle svého uvážení s ohledem na svůj zdravotní stav tak, aby jeho denní aktivita trvala v pracovních dnech po dobu nejméně 6 hodin denně.

Při menším počtu účastníků ozdravných pobytů formou tělesných rehabilitačních aktivit lze doplnkově využít i rehabilitační péči (elektroléčbu), ale jen na doporučení svého ošetřujícího lékaře, který zná jeho zdravotní stav – povolení si převezme s sebou. Následně se dohodne s fyzioterapeutkou, která pracuje na zotavovně.

Ze sportovního a ozdravného vyžití zotavovna nabízí:

- Fit centrum – individuální nebo skupinové cvičení na posilovacích strojích.
- Rehabilitační cvičení - skupinové cvičení pod vedením fyzioterapeutky.
- Oxygenoterapie.
- Saunový svět.
- Whirpoollovou vanu.

- Sportovní aktivity:
 - Fotbalové hřiště.
 - Volejbalové hřiště.
 - Tenisové kurty.
 - Kuželky, stolní tenis, kulečnick.
 - Bazén (venkovní – od května do září).
 - Vycházky – pěší turistika.

Zotavovna VS ČR PRACOV provádí rehabilitační péči již od r. 1973, nyní se rehabilitační péče nahrazuje slovy ozdravný pobyt. Tato zotavovna je vybavena potřebnými přístroji k provádění elektroléčby, v suterénu zotavovny je zrekonstruovaná vodoléčba, saunový svět, whirlplová vana a byla zřízena další procedura a to oxygenoterapie. Máme erudovaný personál - fyzioterapeutky, které mají příslušné oprávnění na provádění procedur.

V měsíci lednu roku 2013 nám byla rozšířena Zřizovací listina a byl nám přiznán status zdravotního střediska a tím došlo k podpisu smlouvy se zdravotní pojišťovnou MV ČR o příspěvku a to v částce 1500,-Kč na každého našeho příslušníka, kterému bude rehabilitace poskytnuta a je pojištěncem této pojišťovny. V roce 2014 nás ZPMV zahrnuje do programu manažerských pobytů, které zde můžeme také vykonávat. V loňském roce jsme poskytli 4 manažerské pobyty a v letošním roce zájem o další tyto pobyty na naší zotavovně vzrůstá, čímž nám pojišťovna hradí cenu celého poukazu tj. 13000,- Kč na osobu.

Rehabilitační procedury určuje lékař, který provádí vždy při příjezdu v pondělí vstupní prohlídky, rozepisuje léčebné procedury – elektroléčbu, vodoléčbu, masáže. Dle doporučení lékaře závodní preventivní péče (zasílá se předem na zotavovnu), vlastní rehabilitace provádějí rehabilitační pracovníci (fyzioterapeuti), které zajišťují tyto terapie:

- Elektroléčba – parafinové obklady, fyzikální terapie, ultrazvuková terapie, klasická masáž.
- Vodoléčebné procedury – podvodní masáž, vířivé koupele.
- Oxygenoterapie.
- Rehabilitační cvičení – na uvolnění i posílení na žíněnkách, cvičení na míčích.
- Saunový svět.

- Whirpoolová vana.
- Vycházky – pěší turistika.

V odpoledních hodinách se lze věnovat sportovnímu vyžití na zotavovně jsou k dispozici: tenisové kurty, volejbalové hřiště, fotbalové hřiště, kuželna, biliár, stolní tenis, fitcentrum, venkovní bazén vyhříváný solárním ohřevem vody, vycházky do okolí.

Ozdravné pobyty jsou poskytovány se zajištěním hotelových služeb, jejichž součástí je vedle provádění rehabilitačních aktivit také ubytování a stravování. Každý účastník ozdravného pobytu převezme od ředitelky zotavovny poslední den při odjezdu potvrzení o vykonání ozdravného pobytu, čímž je naplněna kontrola jejich aktivit. Namátkovou kontrolu plnění těchto aktivit provádějí i naše fyzioterapeutky. Termíny ozdravných probíhají od počátku měsíce února do začátku měsíce prosince.

3.6.3 Ředitelka Zotavovny Přední Labská

1. Kdy vzniklo rekreační zařízení Přední Labská

Rekreační zařízení Přední Labská bylo otevřeno v roce 1988 jako rekreační středisko určené příslušníkům Sboru nápravné výchovy, což se brzy změnilo na příslušníky VS ČR.

2. Kolik se vystřídal ředitelů ve Vašem zařízení?

V průběhu existence Zotavovny Přední Labská, se vystřídali celkem čtyři ředitelé. Každý se snažil něčím přispět ke zvelebení zotavovny a ke spokojenosti rekreatů.

3. Jak probíhala vybavenost zařízení – vývoj péče o příslušníky?

Na Přední Labské se všechno budovalo a přistavovalo postupně. Vzhledem k tomu, že zotavovna je umístěna v horách, v Krkonoších, je relaxace zaměřena především na zimní sporty a v létě na turistiku. V areálu je však zbudován i bazén, relaxační altán na grilování, kromě hlavní budovy A je zde i další menší ubytovací zařízení B a samozřejmě, příslušníkům je k dispozici i lyžařský vlek. Je toho samozřejmě mnohem více, jako např. kvalitní posilovna, sauna, vířivka atd.

4. Kolik se cca vystřídá ročně příslušníků na rehabilitaci?

Na Přední Labské se na plánované rehabilitaci vystřídá ročně na 650 příslušníků.

5. Popište režim dne ve Vašem zařízení:

Režim dne je upraven samozřejmě ve smyslu odpočinku a relaxace. Tj. začíná se snídání typu švédských stolů. Pak probíhají aktivity dle vlastního výběru a doporučení lékaře. Následují oběd, odpočinek, relaxace, odpolední aktivity (zimní i letní sporty), vycházky, návštěva Špindlerova Mlýna či Vrchlabí apod. Oblíbené je i houbaření.

6. Jak je zaměřeno stravování?

Pokud se týká stravování, i u nás jsou zavedeny redukční programy. Stravování- snídane probíhá formou švédských stolů – výběrem jak stravy dietní, tak vegetariánské, veškerá strava je nutričně hodnotná. Obědy a večeře – lze si vybrat ze tří druhů jídel, tradičně spojených s předkrmem. Pamatováno je i na dietní omezení, cukrovkáře, bezlepkovou dietu apod. Naše kuchyně je moderní a plně zařízená vycházet strávnickům vstříc a připravit stravu dle potřeby jednotlivých hostů, jezdí do našeho zařízení několikrát za rok dospělí i děti s různými druhy diet (bezlepková apod.). K dispozici mají naši příslušníci i venkovní gril altánového typu pro případ nepřízně počasí, kde si mohou podle svých představ ugrilovat různé masové speciality či opéct tradiční špekáčky.

7. Je v zotavovně bazén, jaký?

Ano, na Přední Labské je vybudován spíše bazének, ale stačí, zejména ve spojení s brouzdalištěm pro děti. Je v létě často využíván, neboť i ve výšce 650 metrů nad mořem bývá v létě horko.

8. Disponujete posilovnou? V případě, že ano, jak je využívána?

Posilovna je jedna z nejlépe vybavených posiloven v rámci resortu. Je mimořádně kvalitní, je našimi příslušníky hojně využívána, každý rok samozřejmě probíhá prověrka všech cvičících strojů.

9. Jaké relaxační programy jsou k dispozici?

Na Přední Labské je saunový svět – parní sauna, finská sauna apod., vířivý bazén, relaxační křeslo, ale také bowling, kulečnick, což i to lze považovat za určitý druh relaxace.

10. Jaké jsou k dispozici aktivity ve Vašem zařízení?

Jak už bylo řečeno, Přední Labská se nachází na frekventované trase mezi Vrchlabím a Špindlerovým Mlýnem. Obě střediska nabízejí možnosti kvalitního lyžování a kulturního vyžití (Muzeum ve Vrchlabí). Navíc lze zvolit řadu dalších pamětihodností, lyžařských

středisek, památníku Hanče a Vrbaty a další zajímavá místa Krkonoš. Vždy však připomínáme bezpečnostní podmínky výpravy do hor, a to minimálně ve třech účastnících.

11. Jakou rehabilitaci ve skutečnosti využívají příslušníci?

Rehabilitace jsou vždy plné a to nás těší; na druhé straně však zvyšují nároky na naše služby tak, aby byli všichni spokojeni a na Přední Labskou se vždy rádi rekreanti vraceli. Početní kvóty pro rehabilitaci určené každým rokem naplníme. Z technických důvodů tyto kvóty určené pro rehabilitace však nelze navyšovat. Naštěstí se v blízké době bude znovu otevírat rehabilitační středisko ve Valdicích u Jičína. Tak budou snad všichni zájemci o rehabilitaci uspokojeni.

12. Je k dispozici fitness a wellness?

Domnívám se, že na téma fitness a wellness jsme se již bavili výše, je to tam opravdu všechno uvedeno. I proto je Přední Labská vyhledávaným centrem pro relaxaci a odpočinek příslušníků VS ČR včetně jejich rodin.

13. Jaké jsou nejčastěji doporučované programy?

Doporučené programy jsou zveřejňovány denně na nástěnce. Účastníci si mohou vybrat z řady nabídek, o nichž již byla řeč. Časté bývají i besedy s členy Horské služby a experty na hory Krkonoše.

14. Jsou na pokojích k dispozici televize?

Již řadu let je u nás na každém pokoji televize zřízena, k dispozici je celá řada programů, je to u nás také již samozřejmě běžný standard.

15. Jaké konkrétní aktivity pro zvyšování fyzické kondice nabízíte?

Domnívám se, že konkrétní fyzické aktivity jsou spojeny s psychickou stránkou, ty uvádím níže.

16. Jaké konkrétní aktivity pro zvyšování psychické kondice nabízíte?

Zotavovna Přední Labská se nachází v srdci Krkonoš, a tím jsou psychické aktivity dané. Za nejlepší aktivity psychického charakteru lze považovat krásu českých velehor, pohodu a klid, houbaření, turistické vycházky do přírody, odpočinek u bazénu. Jisté psychické aktivity lze spatřovat i v restauraci zotavovny v zimě a v létě u grilování.

17. Nabízíte pracovní aktivity?

Pracovní rehabilitace již byly zrušeny. Považuji to za škodu, neboť přispívaly jednak k pracovní rehabilitaci příslušníka, pomáhaly i zotavovně, např. při sezónních úklidech kolem budovy.

18. Kolik času (přibližně) stráví příslušník zvyšováním (upevňováním) fyzické a psychické kondice?

Už jenom vlastním pobytem v klidném zařízení zotavovny, kde příslušníci mají zajištěno vše, co potřebují k regeneraci duševních i fyzických sil, můžeme říci, že permanentně.

19. Jezdí na rehabilitace skupinky přátel?

Samozřejmě, že se skupiny domluví a jezdí sem společně ve skupinách, pokud jim to služba a termíny dovolí. I to je jakýsi druh posilování zejména psychické kondice. Většina z nich je už domluvena, že chtějí spolu být umístěni na pokoji, čemuž se vždy vyjde vstříc. Pokoje jsou dvoulůžkové, útulně zařízeny a jsou tiché, aby spánek byl nerušený a vydatný.

20. Co považujete za nejlepší terapie?

Za nejosvědčenější lze považovat pohodový odpočinek, kvalitní stravu, rehabilitace, plavání, sportovní vyžití, četba, posezení s přáteli u dobrého moku, při zpěvu a hraní na kytary u táboráku apod. Jsou však i tzv. „vlci samotáři“, kteří si vystačí ve svém tichu sami.

3.7 Analýza a interpretace výsledků kvalitativního výzkumu

Jako **metodu sběru dat** jsem použil kvalitativní rozhovor. Proto je velmi důležité hned na počátku vyřešit etické podmínky a pravidla výzkumu. Mezi základní pravidla patří:

- Získat informovaný souhlas. To znamená, že informant s účastí na výzkumu souhlasí a je dopředu informován o průběhu a okolnostech.
- Svoboda odmítnutí. Informant může kdykoliv odmítnout účast na výzkumu.
- Anonymita. Identita musí být známá pouze výzkumníkovi a nesmí být odhalena nikomu dalšímu (Hendl, 2016, s. 157).

Tato bakalářská práce je otevřená a neskrývá žádné citlivé údaje. Byl sestaven polostrukturovaný rozhovor, který umožnil kreativně reagovat. Byl stanoven pouze obsahový rámec a několik základních otázek. Analýza dat získaných výzkumem byla provedena formou otevřeného kódování.

Kódováním se rozumí rozkrytí dat směrem k jejich interpretaci. Celý proces doprovází tvorba poznámek jako základů pro nově vznikající teorie. Výzkumník pečlivě studuje získaná data, pracuje se slovy a textem. Všímá si kritických míst. Údaje jsou rozebrány na samostatné části a postupně prostudovány. Vzájemným porovnáváním jsou zjišťovány rozdíly a podrobnosti. Otevřené kódování odhaluje v získaných datech určitá témata a cílem kódování je tematické rozkrytí textu. Během tohoto procesu jsou zkoumány naše i cizí domněnky o jevu, což vede k novým objevům a teoriím. Výstupem je formulování nové teorie nebo hypotézy (Hendl, 2016, s. 251). Je pravdou, že tato bakalářská práce nepřináší žádný skutečný objev nebo novou teorii. Bude však potvrzením dobře nastoupeného trendu péče o příslušníky vězeňské služby.

Kódování

Analýzu rozhovorů jsem provedl pomocí otevřeného kódování. „*Kódování nám pomáhá data popsat. Kód je symbol přiřazený k úseku dat tak, že ho klasifikuje nebo kategorizuje. Kódy mají mít relevanci k výzkumným otázkám, konceptům a tématům*“ (Hendl, 2005, s. 228). Odpovědi informantů jsem prostudoval a zároveň určoval „společné jmenovatele“, shodné pojmy u tázaných. Tak vznikly jednotlivé kategorie, mezi kterými jsem hledal shodné a rozdílné jevy. Kategorie jsem nazval podle pojmů, které se v nich vyskytovaly a které byly pro každou kategorii specifické.

Byly vyspecifikovány tyto kategorie:

1. Uspokojování základních životních potřeb.
2. Péče o fyzickou kondici.
3. Péče o psychickou kondici.
4. Přátelé.
5. Okolí zotavovny.

1. Uspokojování základních životních potřeb**Jídlo**

Tato kategorie je ve všech třech zotavovnách plněna nadstandardně. Informanti – ředitelé zotavoven se ve svých výpovědích shodli na takovém stravování, kdy jsou kromě tradiční stravy zavedeny i redukční programy. Snídaně probíhají všude formou švédských stolů – výběrem jak stravy klasické, na niž je většina Čechů zvyklá, tak i dietní a vegetariánské. Pokud se týká obědů a večeří, lze si vybrat ze tří druhů jídel tradičně spojených s předkrmem. Pamatováno je i na dietní omezení, cukrovkáře, bezlepkovou dietu apod. Naše kuchyně je moderní a plně zařízená vycházet strávnickům vstříc a připravit stravu dle potřeby jednotlivých hostů, jezdí do našeho zařízení několikrát za rok dospělí i děti s různými druhy diet (bezlepková apod.). K dispozici mají naši příslušníci i venkovní gril altánového typu pro případ nepřízně počasí, kde si mohou podle svých představ ugrilovat různé masové speciality či opéct tradiční špekáčky. Veškerá strava je nutričně hodnotná.

Spánek

Spánek jako základní životní potřeba je zajištěn na standardně až nadstandardně útulně zařízených pokojích. Rehabilitanti mají volbu výběru, s kým chtějí spát. Spánek je minimálně osmihodinový, nerušený. Vzhledem k tomu, že i snídaně se podávají v určitém časovém rozpětí, lze spánek „natáhnout“ až na 10 hodin.

Hygiena

Pokoje na všech zotavovnách jsou vybaveny nadstandardním sociálním zařízením, většinou sprechovými kouty či vanami. Péči o každodenní čistotu pokojů zajišťují denně pokojské, které pokoje uklízejí, luxují, mění prádlo, doplňují hygienické potřeby a všestranně na čistotu a pořádek jak na pokojích, tak na chodbách a společných prostorách.

2. Péče o fyzickou kondici

Kvůli upevňování fyzické kondice jsou rehabilitace příslušníků organizovány a jsou vtěleny do zákona č. 361/2003 Sb. Zotavovny se proto orientují zejména na podporu právě fyzické (ale i psychické) kondice. Přípravují proto podle svých vnitřních a vnějších podmínek širokou a pestrou nabídku pro uspokojování fyzických aktivit.

Plavání

Dvě zotavovny mají vlastní venkovní kryté bazény, jedna plavání zajišťuje smluvně. Tohoto druhu sportu se hojně využívá, zvláště při pěkném počasí jsou bazény obsazeny.

Posilovna (fitcentrum)

Posilovnami jsou vybaveny všechny tři zotavovny a patří k nejlépe zařízeným posilovnám v rámci resortu. Jsou mimořádně kvalitní a příslušníci je v plné míře využívají. Každoročně probíhají prověrky všech cvičících strojů.

Sportovní a ozdravné vyžití

K dalším sportovním aktivitám na zotavovnách patří míčové hry a soutěže, především fotbal, volejbal, nohejbal a tenis. Zotavovny jsou proto všestranně vybaveny pro sportovní vyžití a sportovní aktivity příslušníků, k nimž patří:

- Fotbalové hřiště.
- Volejbalové hřiště.
- Tenisové kurty.
- Kuželky, stolní tenis, kulečnick.

Jako další aktivity jsou uváděna rehabilitační cvičení, zejména skupinová cvičení pod vedením fyzioterapeutky, oxygenoterapie, sauna, whirlpoolová vana atd.

Samostatnou část sportovního vyžití tvoří vycházky a pěší turistika do okolí zotavovny (i v Praze jsou naprogramovány trasy do centra města pěšky podél Botiče a Vltavy poměrně klidnými čtvrtěmi), neboť se jedná nejen o fyzickou, ale i o psychickou kondici. Vůbec lze mnohdy hodnotit relaxace jako hraniční a prolínající se s fyzickou i psychickou kondicí.

Relaxační programy.

Na zotavovnách jsou zbudovány sauny - jako je např. saunový svět – parní sauna, finská sauna apod., vířivý bazén, relaxační křeslo, ale také bowling, kulečnick, což i to lze považovat za určitý druh relaxace. Dále relaxační programy probíhají formou tělesných rehabilitačních aktivit s léčebnou rehabilitací, elektroléčbu-ultrazvukem, DD + TENS proudy, el. stimulaci, TP + IF proudy, magnetoterapii, masáže - Vitec, Medex a Kneading Massage Cushion, dále poskytujeme Bioton lampu, Redor a Ergoterapii, vodoléčebné procedury, vířivé koupele celotělové i částečné, podvodní masáže, nožní, přísadové, bylinné a perlivé koupele. Součástí jsou i rehabilitační cvičení na žíněnkách, na míči, s kladkou pro uvolnění a posílení svalů a páteře.

3. Péče o psychickou kondici

Péče o psychickou kondici se jeví mnohdy důležitější, než péče o kondici fyzickou, neboť jak ukazují výzkumy v kapitole Prizonizace a kontraprizonizace, existuje jen málo příslušníků, kteří vězeňským prostředím nejsou poznamenáni psychicky. Tomu se snaží zotavovny čelit různými antistresovými programy, ale především uspokojováním svých zájmů, koníčků a libůstek, k nimž patří rybaření, houbaření, klidná krásná příroda, a tudíž vycházky do ní, těšení se z této mimomůlecké krásy. Zároveň do této kategorie řadíme i chvíle strávené s milými přáteli, posezení při sklence vína a debatě o životě a jeho perspektivách (ne o služebních úkolech a povinnostech).

4. Přátelé

Přátelé nás provázejí po celý život, a proto jejich přítomnost v rámci péče o dobrou psychiku i fyzickou kondici prostě potřebujeme. Nejinak je tomu na zotavovnách. Z rozhovorů vyplynulo, že se mnozí příslušníci (a příslušnice) domlouvají na společných termínech rehabilitace, protože si rozumějí, těší se na sebe a společně využívají relaxačních nabídek zotavoven, zkrátka si rehabilitace užívají společně. Je to častým jevem na všech zotavovnách a ředitelé zotavoven jim vycházejí vstříc. Bez přátel by byla rehabilitace poloviční.

5. Okolí zotavovny

Všechny zotavovny jsou dislokovány ve velmi atraktivním prostředí, včetně hlavního města Prahy. Přední Labská se nachází v centru Krkonoš a Pracov v jižních Čechách při řece Lužnici mezi Tábořem, Sezimovým Ústím a Planou nad Lužnicí. Obě lokality jsou umístěny v přírodě, v klidu lesů. Přitom větší města jsou nedaleko, pokud někdo zatouží po „společenské atmosféře“ města. Praha jako velkoměsto je sama o sobě nabízející nepřehledné množství historických památek, muzeí, galerií, divadel apod., zkrátka kultury. Proto se musí příslušník rozhodnout, co při rehabilitaci upřednostňuje.

Vězeňská služba disponovala ještě před osmi lety dalším rekreačním střediskem, zasazeným do údolí řeky Berounky, kde byly skutečně skvělé podmínky pro regeneraci duševních i fyzických sil a jež si zbudovala v 80. letech Vězeňská služba svými náklady. Zotavovna se nazývala Šlovice, byla vybavena velkým venkovním bazénem, fitcentrem, odpočinkovými zónami, volnou přírodou. Tlaky tehdejšího vedení ministerstva spravedlnosti přiměly vězeňskou službu, aby se tohoto skvělého rekreačního zařízení zbavila.

3.8 Shrnutí

Průzkum kvalitativního charakteru s dominantní metodou rozhovoru odhalil řadu významných prvků při upevňování fyzické i psychické kondice příslušníků VS ČR, jež se uplatňují na zotavovnách VS ČR. Jak ukazují předchozí výzkumy, celková osobnost příslušníků VS ČR (ale i řady dalších pracovníků, ale i odborníků ve vězeňské službě) podléhá postupné psychické i fyzické erozi, a proto je nezbytné ji v pravidelných intervalech obnovovat – rekonstruovat. Cílem průzkumu a bakalářské práce vůbec bylo zjistit, jaké možnosti rehabilitace skýtají současná rekreační zařízení vězeňské služby, zda je péče o zdraví příslušníků a zaměstnanců vězeňské služby dostatečná.

Jako hlavní výzkumnou otázku jsme formulovali následovně:

Je současná péče o psychickou a fyzickou kondici příslušníků VS ČR dostačující?

Díličí výzkumné otázky byly položeny takto:

- a) Je dostatečně pamatováno v rekreačních zařízeních VS ČR na fyzickou péči příslušníků VS ČR?
- b) Je dostatečně pamatováno v rekreačních zařízeních VS ČR na duševní péči příslušníků VS ČR?

Podle výpovědí ředitelů zotavoven VS ČR vychází jednoznačně odpověď na obě díličí otázky – *ano*, tj. zotavovny se plně soustředí na uspokojování, podporu a rozvoj jak fyzických, tak duševních sil příslušníků. Svědčí o tom řada podstatných opatření, která zotavovny jednak vytvářejí, jednak dále rozvíjejí a připravují stále nové podněty pro jejich obohacení, rozšíření, modernizaci apod. Prostřednictvím odpovědí na díličí výzkumné otázky jsme získali i odpověď na hlavní výzkumnou otázku, a tou je skutečnost, že současná péče o psychickou a fyzickou kondici příslušníků VS ČR je dostačující, ba nadstandardní.

Z průzkumu vyplývá, že VS ČR se o své příslušníky pečlivě stará, a to nejen prostřednictvím rehabilitace, ale průběžně po celou dobu služby, jak bylo již zdůrazněno výše. Jedinou nevýhodou se jeví v posledních letech absence čtvrté zotavovny, neboť poptávka je v převisu nad možnostmi kapacit stávajících zotavoven. Proto ještě probíhá péče ve vlastním zájmu o sebe samého, dále existuje fyzická příprava na věznicích, v Akademii VS ČR, a další rekreační a relaxační aktivity (viz např. poukazy Zdravotní pojišťovny MV č. 211, která poskytuje týdenní poukazy na regeneraci sil mimořádně vytížených příslušníků VS ČR, jež se odehrávají ve vybraných lázeňských

domech v českých (případně slovenských) lázních. I to je významná pomoc směřující k péči o duševní a fyzickou kondici příslušníků VS ČR.

4 ZÁVĚR

Bakalářská práce je zaměřena na zjištění současného stavu péče o fyzickou i psychickou kondici příslušníků VS ČR. Toto se sociální pedagogikou zdánlivě nesouvisející téma má však dalekosáhlé důsledky především v tom, že jedině fyzicky dokonale připravený a psychicky odolný příslušník je schopen plnit mimořádně náročné úkoly služby. Nezapomeňme, že na druhé straně stojí zkušení recidivisté, kteří nevynechají jedinou příležitost atakovat příslušníky především po psychické stránce. A pokud dojde k mimořádné události, je třeba nasadit i veškeré fyzické síly permanentně umocňované pěstováním tělesné kondice.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda je současná péče o psychickou a fyzickou kondici příslušníků VS ČR dostačující. Průzkum založený na rozhovorech s řediteli zotavoven potvrdil, že o příslušníky VS ČR je v rámci jejich rehabilitace nadstandardně postaráno a že mají k dispozici vše, co jejich celkovou kondici posiluje. Upevňování kondice prostřednictvím rehabilitací však nezůstává samojediné. Příslušníci na jejím rozvoji musí pracovat denně a neustále. Upevňování fyzické kondice znamená pravidelnou fyzickou přípravu na pracovištích vězeňské služby (věznice a vazební věznice) podle nařízení generálního ředitele **Nařízení č. 7/2016**, kterým se stanoví požadavky na tělesnou zdatnost uchazečů o přijetí do služebního poměru příslušníka VS ČR a zaměstnance VS ČR. Již toto nařízení skýtá jistou záruku, že fyzická i psychická kondice příslušníků vězeňské služby je sledována od prvopočátků jejich služby. V Akademii VS ČR probíhá zvyšování fyzické a psychické kondice příslušníků vězeňské služby prostřednictvím propracovaných relaxačních kurzů. Jedná se např. o Kurz zdravého životního způsobu a relaxační techniky či Zvládání stresových situací. Svého času byly vítány i tzv. Antistresové, copingové a relaxační programy určené pro pracovníky VS ČR, kteří jsou pracovní v přímém styku s vězněnými osobami, zejména pro specialisty, vychovatele a dozorce a další pracovníky, kteří při výkonu práce zvládají zvýšenou psychickou zátěž. Program byl zaměřen na výcvik postupů při zvládání stresu, na zlepšování psychického a fyzického zdraví, na vytvoření harmonie duše a těla a na uplatňování zdravého životního stylu. Obsahem kurzu je základní teorie stresu, obrana proti stresu, copingové programy, úplný relaxační systém – seznámení a nácvik, progresivní relaxace dle Jacobsona a metoda pěti tibeťanů.

Rozhodující pro upevňování duševní a fyzické kondice zaměstnanců VS ČR jsou však rekreační pobyty a rehabilitace na zotavovnách VS ČR uskutečňované na Pracově, v Praze, na Přední Labské a nově nyní i ve Valdicích (u Jičína).

Jak prokázal průzkum, je o příslušníky VS ČR na zotavovnách nadstandardně postaráno jak po stránce psychické, tak po stránce fyzické. A nejen o ně, ale i o ostatní pracovníky vězeňské služby. Ti ale, na rozdíl od příslušníků, musí svůj pobyt hradit ze svých prostředků, v čemž spatřují jistou diskriminaci, neboť prizonizace působí na všechny stejnou měrou. Záleží, jak je kdo odolný. Naše doporučení pro praxi, respektive pro vedení Vězeňské služby spočívá v tom, že by se mělo uvažovat i o jakémsi druhu neplacené rehabilitace pro občanské zaměstnance, kteří jsou denně v kontaktu s odsouzenými. Další doporučení (částečně související s předchozím) se týká rozšíření kapacit pro rehabilitaci a ozdravné pobyty příslušníků i občanských zaměstnanců. Zde je třeba opět připomenout, jak lehkomyšlně se vězeňská služba (na nátlak ministerstva) zbavila skvěle zřízené zotavovny Šlovice, okres Rakovník. A poslední doporučení směřuje k příslušníkům samým – pokud budou žít zdravým životním stylem a pokud budou využívat všech možností k upevnování své fyzické i psychické kondice, jejich perspektiva práce ve státní službě do šedesáti pěti je reálná.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Čepelák, J. Penitenciární psychologie. Praha: VŠ SNB, 1982.

České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2012. Editor Lenka Rosková. ISBN 978-80-7394-358-5Dolák, A. Netrestat, ale léčit. Brno: IMS Brno, 2011.

Hála, J. Teorie a praxe vězeňství. České Budějovice: JU, 1999.

Hendl, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2016. ISBN978-80-7367-485-4.

Hupková, I. Drogové závislosti a jejich prevence. In: Machalová a kol. Dialógy o závislostiach. Bratislava: TakeOffAdvertising, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-970370-9-3.

Foucault, M. Dohlížet a trestat. Praha: Dauphin, 2000. ISBN 80-86019-96-9.

Inciardi, J., A. Trestní spravedlnost. Praha:VictoriaPublishing, 1994. ISBN 80-85605-30-9.

Interní informace Generálního ředitelství VS ČR.

Jůva, V. et al. Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium. Brno: Paido, 2001. 118 s. ISBN 80-85931-95-8.

Jůzl, M. Penitenciariстика a penologie. Brno: IMS Brno, 2012. ISBN 978-80-87182-24-6.

Jůzl, M. Prizonizace a kontraprizonizace. In: Lidská práva v proměnách času, ss. 66-72.

Jůzl, M. Tázání v české penitenciaristice, aneb neblahé bilancování. In Tázání ve výchově a sociálních vědách, ed. Michal Podzimek, ss. 63-65. Liberec: Technická univerzita Liberec, 2015. ISBN 978-80-7494-260-0.

Jůzl, M. Základy pedagogiky. Brno: IMS Brno, 2010. ISBN978-80-87182-02-4.

Kopp, P. a kol. Penitenciárna psychológia. Bratislava: Akadémia policejného zboru SR, 2004. ISBN 80-8054-326-7.

Kýr, A. Památník Pankrác. Příloha časopisu České vězeňství č. 4/1999.

Mařádek, V. Výkladový slovník penologie. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, 2003. ISBN 80-7042-256-4.

Mlejnek, R. Informace o Donaldu Clemmerovi – prostřednictvím eM pošty z USA.

Nářízení generálního ředitele VS ČR č. 7/2016.

Průcha, J. Přehled pedagogiky. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-944-5.

Sochůrek, J. Kapitoly z penologie I. Liberec: TU, 2007. ISBN 978-80-7372-203-6.

Sochůrek, J. Kapitoly z penologie II. Liberec: TU, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3.

Sochůrek, J. Kapitoly z penologie, III. díl. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-205-0.

Woolfova zpráva. Příloha časopisu České vězeňství č. 2/1996.

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky.-

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Seznam ministrů spravedlnosti v rámci Československé federace	15
Tab. 2 Seznam ministrů spravedlnosti v rámci samostatné republiky.....	16
Tab. 3 Charakteristika výzkumného souboru	26

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Výzkumný soubor v % vzhledem k vykonávané pozici – ženy	26
Graf 2 Výzkumný soubor v % vzhledem k vykonávané pozici – muži	26